

Προσκύνημα στην Πόλη ἀφιέρωμα

Ἐὰν ὁ σουλτάνος Μωάμεθ ἦταν λιγότερο ἀποφασιστικός, ἢ ὁ Χαλήλ πασᾶς περισσότερο πειστικός, ἢ ἐὰν ἡ βενετσιάνικη ἀρμάδα εἶχε ἀποπλεύσει δεκαπέντε ἡμέρες νωρίτερα, ἢ ἐὰν κατὰ τὴν τελευταία κρίση ὁ Τζουστινιάνι δὲν εἶχε τραυματισεῖ στὰ τείχη καὶ ἡ παράπλευρη πύλη τῆς Κερκόπορτας δὲν εἶχε μείνει μισάνοικτη, μακροπρόθεσμα λίγα θὰ εἶχαν ἀλλιάξει. Τὸ Βυζάντιο ἴσως θὰ εἶχε ἐξακοιουθήσει νὰ ὑφίσταται γιὰ μία ἀκόμη δεκαετία

Ἀποψη τῆς Κωνσταντινούπολης
Ἰστογραφία τοῦ Cosimo Commidas (1780). Γεννάδειος Βιβλιοθήκη

καὶ ἡ τουρκικὴ ἐξάπλωση στὴν Εὐρώπη θὰ εἶχε καθυστερήσει. Ἀλλὰ ἡ Δύση δὲν θὰ εἶχε ἐπωφεληθεῖ ἀπὸ τὴν ἀνάπαυλα. Ἀντίθετα, θὰ θεωροῦσε τὴ διατήρηση τῆς Κωνσταντινούπολης ὡς σημάδι ὅτι τελικὰ ὁ κίνδυνος δὲν ἦταν τόσο πειστικός. Θὰ εἶχε στραφεῖ μὲ ἀνακούφιση στὶς δικές της ὑποθέσεις, καὶ μετὰ ἀπὸ μερικὰ χρόνια οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐπαναλαμβάναν τὴν ἐπίθεση.

Παρὰ ταῦτα ἡ ἡμερομηνία τῆς 29ης Μαΐου σηματοδοτεῖ ἓνα σημεῖο-καμπὴ στὴν ἱστορία. Σηματοδοτεῖ τὸ τέλος μιᾶς παλιᾶς ἱστορίας, τῆς ἱστορίας τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Γιὰ χίλια ἑκατὸ χρόνια στεκόταν στὸ Βόσπορο μιὰ πόλη ὅπου τὸ πνεῦμα ἀποτελοῦσε ἀντικείμενο θαυμασμοῦ καὶ ἡ μάθηση καὶ τὰ γράμματα τοῦ κλασικοῦ παρελθόντος ἦταν ἀντικείμενα μελέτης καὶ διαφυλάσσονταν. Χωρὶς τὴ βοήθεια τῶν Βυζαντινῶν σχολιαστῶν καὶ γραφέων θὰ γνωρίζαμε ἐλάχιστα σήμερα γιὰ τὴ λογοτεχνικὴ παραγωγή τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας. Αὐτὴ ἦταν ἐπίσης μιὰ πόλη οἱ ἡγεμόνες τῆς ὁποίας ἐπὶ αἰῶνες εἶχαν ἐμπνεύσει καὶ ἐνθαρρύνει μιὰ σχολὴ τέχνης χωρὶς ἀντίστοιχο στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, μιὰ τέχνη ποὺ προέκυπε ἀπὸ ἓνα συνεχῶς διαφοροποιούμενο μίγμα τῆς ψυχρῆς ἐγκεφαλικῆς αἰσθητικῆς τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν ἀρμονία τῶν πραγμάτων καὶ ἐνὸς ἔντονου θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ποὺ ἔβληπε στὰ ἔργα τέχνης τὴν ἐνσάρκωση τοῦ θείου καὶ τὸν καθαγιασμό τῆς ὕλης. Αὐτὴ ἦταν, ἐπιπλέον, μιὰ μεγάλη κοσμοπολίτικη πόλη, ὅπου παράλληλα μὲ τὰ ἐμπορεύματα ἀνατλήσσονταν ἐλεύθερα καὶ οἱ ἰδέες, καὶ τῆς ὁποίας οἱ πολῖτες ἔβληπαν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ὄχι ὡς μιὰ φυλετικὴ ἐνότητα, ἀλλὰ ὡς κληρονόμους τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Ρώμης, καθαγιασμένους ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ πίστη.

Στῆβεν Ράνσιμαν

Ἡ ἄρχοντική καὶ βασιλική πολιτεία

Τοῦ Φώτη Κόντογλου

Τί ἦταν, ἀθηναῖα, ἐκεῖνο τὸ Βυζάντιο, ἐκεῖνη ἡ Κωνσταντινούπολη; Παραμυθένιος κόσμος! Ὅχι μοναχὰ ἡ ἀρχαία πολιτεία, μὰ κι ἡ καινούρια, ὡς τοῦ σουλτάν-Χαμίτ τὰ χρόνια. Εἶχα γνωρίσει ἕναν χριστιανὸ Ἀνατολίτη κοσμογυρισμένον, ποὺ ἔζησε πολλὰ χρόνια στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερική, στὴ Λόντρα, στὸ Παρίσι, στὴ Ρώμη, στὴ Νέα Ὑόρκη. «Ὅλες αὐτὲς οἱ μεγάλες πολιτεῖες, μοῦ ἔλεγε, εἶναι σπουδαῖες, μὰ σὰν τὴν Κωνσταντινούπολη δὲν ὑπάρχει ἄλλη στὴν οἰκουμένη, κι οὔτε βρίσκεται στὸν ντουιὰ τέτοια ἐπίσημη ἀρχοντικὴ καὶ βασιλικὴ πολιτεία».

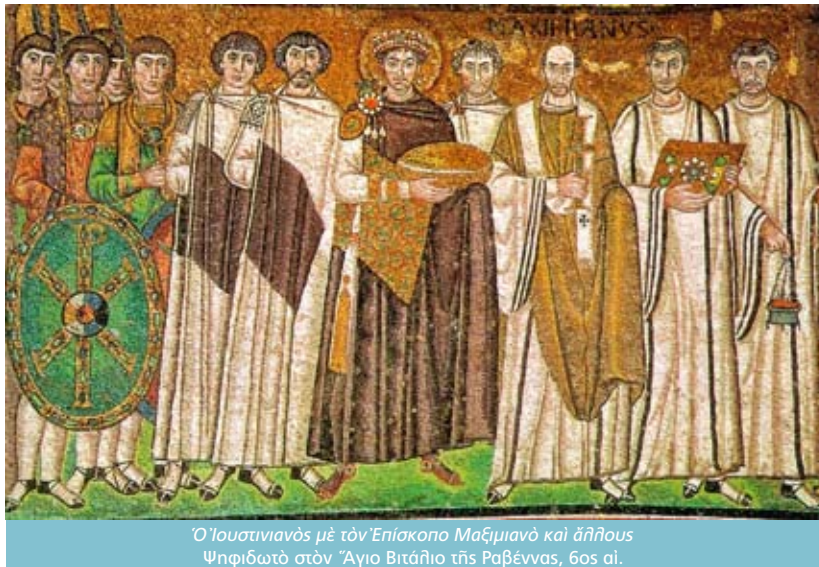
Στὰ χρόνια τῶν Βυζαντινῶν «ἡ βασιλεύουσα Πόλις» θὰ εἶχε μιὰ ἐξωτικὴ κι ἀλλόκοτη μεγαλοπρέπεια. Χίλιοι κουμπέδες (τροῦλλοι) κατάχρσοι λαμποκοποῦσαν μέσα στὴ βλοσυρὴ αὐτὴ ἀφεντοπολιτεία. Στὴ μέση στεκόταν, σὰν ἥλιος, ἡ Ἁγία Σοφία, καὶ γύρω της ἦταν σκορπισμένες οἱ ἄλλες ἐκκλησιές μὲ τοὺς χρυσοὺς κουμπέδες, σφαῖρες οὐράνιες, ποὺ λὲς καὶ γυρίζανε γύρω στὸν ἥλιο. Δὲν φαινόνταν πὼς ἦταν κτίρια καμωμένα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ σὰν νὰ κατεβήκανε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ σταθίκανε ἀπάνω στὴ γῆ. Κι ἀπὸ μέσα ἦταν καταστολισμένες μὲ ψηφιά, μὲ χρωματιστὰ μάρμαρα, μὲ σμάλτα, μὲ ζωγραφιές, ποὺ θαρροῦσε κανένας πὼς μπαίνει σὲ οὐράνια παλάτια. Εἶχανε δίκιο οἱ παλιοὶ Κινέζοι ποὺ λέγανε πὼς αὐτὰ τὰ κτίρια ἦταν «κάποια παλάτια μεγάλα καὶ λαμπερά, ποὺ ἀπὸ μέσα μοιάζανε σὰν τὰ χρυσὰ φτερὰ τοῦ φασιανοῦ τὴν ὥρα ποὺ πετᾷ».

Ἀνάμεσα στὶς ἀκαταμέτρτες ἐκκλησιές, στὰ παλάτια καὶ στὰ μοναστήρια, ποὺ σκεπάζανε ἀνεξερεύνητα μυστήρια, ἦταν χτισμένα τὰ σπίτια καὶ τὰ ἀμέτρτα παζάρια ποὺ μερμηγκίαζε ὁ κόσμος, κόσμος καθοπερασμένος, τὰ χάνια, τὰ μαγαζιά, φωλιὲς γεμάτες ζωὴ καὶ κίνηση. Ἐδῶ κι ἐκεῖ πρασινίζανε κάποια περιβόλια μὲ ψηλὰ δέντρα μέσα στὴν πολιτεία, μὰ ἕνα γύρω τὴ ζώνανε, σὰν ὀλόδροσο στεφάνι, ἄνθισμένοι κῆποι, δάση μὲ πλατάνια, μὲ δρύς,

μὲ κυπαρίσσια, μὲ καβάκια (λεῦκες), ποὺ ρίχνανε τὸν πυκνὸν ἴσκιο τους ἀπάνω σὲ ξωτικὰ κιόσκια, σὲ βρύσες μὲ κρυσταλλένια νερά, ἐνῶ ἀπὸ παντοῦ χλιμιντρούσανε χαρούμενα τὰ λυγερὰ ἄττα (ἄλλογα) τῆς Ἀνατολῆς, κι ἀκουγότανε κάτι τραγούδια ποὺ μοιάζανε μὲ ψαλιμωδίες. Ἀνάμεσα στὰ δέντρα βοσκούσανε ζαρκάδια.

Μὰ σὰν γύριζε κανένας τὴ ματιὰ του κατὰ τὴ θάλασσα, εὐφραϊνότανε ἀκόμα πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ θαυμαστὸ πανόραμα. Ὁ Βόσπορος, αὐτὸς ὁ ἐξαισιος θαλασσινὸς ποταμὸς, δρόσιζε μὲ τὰ νερά του τὰ πόδια τῆς πολιτείας, ρεματίζοντας ἀνάμεσα σ' αὐτὴ καὶ στὴν καταπράσινη Ἀνατολή, μὲ τὴ Χρυσούπολη καὶ μὲ τὰ παλάτια ποὺ παραθερίζανε οἱ Κωνσταντινουπολίτες. Ὅπου νὰ στεκότανε

ἄνθρωπος ἔβλεπε μπροστὰ του ἕνα μαγικὸ θέαμα, τὶς ἡμέρες ἀκρογιαλιῆς τοῦ μπογαζιοῦ ἀνάμεσα στὰ δέντρα ποὺ βουίζανε ἀπὸ τὸ γλυκὸ φύσημα τ' ἀγεραιοῦ. Ἀκαταμέτρτο πλῆθος ἀπὸ καράβια λογιῶν λογιῶν, ἀπὸ βάρκες, ἀπὸ μαοῦνες, ἀπὸ καΐκια, ἀπὸ μπιαντάδες, ἀρμενίζανε παντοῦ, ἄλλα μὲ πανιά κι ἄλλα μὲ κουπιά. Τὰ λιμάνια ἦταν γεμάτα

Ὁ Ἰουστινιανὸς μὲ τὸν Ἐπίσκοπο Μαξιμιανὸ καὶ ἄλλους
Ψηφιδωτὸ στὸν Ἅγιο Βιτάλιο τῆς Ραβέννας, 6ος αἰ.

ἀπὸ καράβια ἀραγμένα στοὺς μόλους ἢ φουνταρισμένα ἀνοιχτά. Κάστρα θεόρατα, τριδιπλὰ κι ἀκατάλυτα, ζώνανε τὴν ἀξετίμητη πολιτεία, ἀπὸ στεριά κι ἀπὸ θάλασσα, μὲ χίλιες καστρόπορτες, μ' ἀμέτρτες τάμπιες καὶ πύργους, ὅλα ἀρματωμένα κατὰ μὲ στρατὸ, μὲ βάρδιες ποὺ ξαγρυπνοῦσανε.

Τὸ Σαββατόβραδο, κατὰ τὸ δειλινὸ, ἡ ἀτμόσφαιρα γέμιζε ἀπὸ τὴ γλυκεῖα βουὴ ποὺ κάνανε χιλιάδες καμπάνες καὶ ποὺ ἀνέβαινε σὰν ψαλιμωδία ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἁγιασμένη πολιτεία, ἀπὸ τὴ Νέα Σιών, «ἥχος καθαρὸς ἑορταζόντων». Πανηγυρικὴ μεγαλοπρέπεια! Μοναχὰ τὸ Βυζάντιο κατέβασε στὴ γῆ τὴν οὐράνια ἁρμονία. ■

Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Μυστικὰ Ἄνθη»,
ἐκδ. Ἀστὴρ, 1992.

“Ένας Έλληνας στην Πόλι

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Δοσίθεου Κανέλλου

Υπάρχουν ώριμοί τόποι ἱεροὶ καὶ ἅγιοι. Ἱεροσόλυμα, Σινά, Πάτμος, Κωνσταντινούπολις. Αὐτοὶ οἱ τόποι διαφέρουν ἀπ’ ὅλους τοὺς ἄλλους. Ἐδῶ δὲν χωράει ὁ σκέτος τουρισμός. Ὁ τύπος τοῦ τουρίστα μὲ τὴν πολυχρῶμη βερμούδα καὶ τὴν φωτογραφικὴ μηχανὴ περασμένη στὸ λαιμὸ καὶ σὲ συνεχὴ κίνηση, δὲν ἔχει θέσιν ἐδῶ. Καὶ συγκεκριμένως στὴν Πόλι. Ὁ χῶρος αὐτὸς προκαλεῖ δέος. Εἶναι τόπος καθγιασμένος. Εἶναι τόπος ἀναμνήσεων. Εἶναι τόπος μαρτύρων. Ὁ Βόσπορος καὶ ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ, ὁ Κεράτιος ὄλιος, κατὰ τὸ φαινόμενον εἶναι γαλιᾶζοι. Τὰ νερά τους εἶναι κόκκινα ἀπὸ αἷματα νεομαρτύρων. Ἡ γῆ, τὸ χῶμα τῆς Πόλης εἶναι ζυμωμένα μὲ τὸ αἷμα τους.

Περνοῦσα κάποτε ἀπὸ ἓνα δρομάκι της. Εἶχε στηθῆ ἓνα ἐργοτάξιο. Ὁ τοῦρκος ἐργάτης δούλευε τὸ κομπρεσέρ. Εἶπα· Μὴ τὸ χτυπᾶς βαθείᾳ. Ὑπάρχει φόβος νὰ πεταχτῆ αἷμα...

Εἶναι κι ὅλα τ’ ἄλλα! Τὰ κάστρα, τὰ μπεντένια, οἱ ἐκκλησιές, τὰ μοναστήρια. Ἔστω κι ἂν τὰ περισσότερα εἶναι τζαμιὰ ἢ μουσεῖα. Εἶναι οἱ ἐλληνικὲς ἐπιγραφὲς στὰ τεῖχη, τὰ μονογράμματα τῶν αὐτοκρατόρων στὰ κιονόκρανα. Κάθε τοῦβλο, κάθε κεραμίδι, κάθε λιθάρι κρύβει καὶ μία ἱστορία.

Εἶτε τὸ θέλωμε, εἶτε ὄχι ἡ ἐθνικὴ, ἡ πνευματικὴ μας ὕπαρξις εἶναι συνυφασμένα μὲ τὴν Πόλι. Δὲν ὑπάρχει μέρα ποὺ νὰ μὴ σκοντάψουμε σ’ αὐτὸν τὸν «λίθο». Καὶ ἰδίως οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας.

Κάθε μέρα στὸν ἔσπερινό, στὸν ὄρθρο, στὰ συναξάρια, ἔρχεται γιὰ νὰ μᾶς θυμίξῃ ὅτι ὑπάρχει, ὅτι εἶναι ἀκόμη ἐκεῖ καὶ μᾶς περιμένει.

Ἡ πόλις αὐτὴ εἶναι ἓνας μαγνήτης ποὺ σὲ τραβάει, εἶτε τὸ θέλεις εἶτε ὄχι, εἶτε τὴν ἔχεις περπατήσει εἶτε ὄχι.

Σ’ ἐμένα προσωπικῶς μοῦ ἀπεκαλύφθη ἓνας ἄλλος κόσμος. Ἡ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας Ὁρθοδοξία. Κατάλαβα ὅτι ἐκτὸς Ἐκκλησίας Ὁρθοδοξία δὲν ὑπάρχει. Μοῦ ἀπεκαλύφθη μιὰ Ὁρθοδοξία καθαρὴ χωρὶς τὶς ἐπιχωματώσεις καὶ τὰ «μπάζα» τοῦ κοραϊσμοῦ, τοῦ φαρμακιδισμοῦ, τοῦ εὐσεβιστικοῦ-νοβωτιανικοῦ φανατισμοῦ. Μοῦ ἀπεκαλύφθη τὸ ἀπλοῦν, τὸ οὐσιῶδες. Ἐμαθα νὰ κηλαῖω καὶ νὰ

γελάω μαζί. Ἐμαθα ὅτι ἡ Ρωμοσύνη εἶναι μία γέλιο, μία δάκρυ. Εἶναι χαρμολύπη.

Καὶ δὲν εἶμαι ὁ μόνος ποὺ ἀνεκάλυψεν αὐτὸν τὸν κόσμο. Εἶναι ἀναρίθμητοι.

Παιδικὸς μου φίλος, σεβαστὸς καὶ εὐλαβὴς πρεσβύτερος, ἐπισκέπτεται γιὰ πρώτη φορὰ τὴν Πόλι. Μπλεγμένος κάπως σὲ δίκτυα εὐσεβιστικά, προβληματισμένους ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῶν θρησκευτικῶν περιοδικῶν, ἦταν συγκρατημένος καὶ «μαζεμένος». Καὶ γιὰ τὴν Πόλι καὶ γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν Πατριάρχη.

Αὐτὴ ἡ πρώτη καὶ μόνη, ἄχρι τοῦδε, ἐπίσκεψίς του ἦταν καταλυτικὴ. Διανοίχθησαν αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοί. Τὰ ὅσα εἶδε καὶ ἤκουσε, τὸν κατένυξαν. Καὶ φεύγοντας μοῦ

εἶπε κατασυγκινημένος: «Δοσίθεε, ἀδελφέ μου, αἰσθάνθηκα ὅτι βρέθηκα στὸν τόπο μου».

Δὲν γνώρισα ἄνθρωπο ποὺ νὰ ἐπισκέφθηκε τὸν ἱερὸν αὐτὸν τόπον καὶ ποὺ νὰ ἔχη «ταυτότητα» στὴν τσέπη του, ποὺ νὰ μὴν ἀλλοιώθηκε ἀπ’ αὐτὴν τὴν ἐπίσκεψι.

Ὅμως ἡ πραγματικότης δὲν εἶναι πάντα ρόδινη. Οἱ ἐξ Ἑλλάδος δὲν πᾶνε πάντα γιὰ προσκύνημα. Πᾶνε γιὰ νὰ ψωνίσουν δερμάτινα τῆς κακιᾶς ὥρας ἢ

χρυσὰ μπιχλιμπίδια τῶν 12 καρατίων. Ταξιδεύουν πρὸς τὰ «κεῖ χωρὶς νὰ φοροῦν κοσμήματα, ρολόγια. Τί σεμνότης, τί ἀπλότης, σκέπτεσαι. Ἐπιστρέφοντας δυσκολεύονται νὰ περπατήσουν. Κρεμοῦν τὰ πάντα ἐπάνω τους. Σκουλαρίκια, βραχιόλια, ταυτότητες, περιλαίμια (γράψε κολληλίε, γιὰ τὸ περιλαίμιο θυμίζεις... σκύλο), ρολόγια. Στὴν ἐπιστροφή, πλεωφορεῖα καὶ Ι.Χ. βρωμοῦν ἀγελαδίλια καὶ προβατίλια ἀπ’ τὰ δερμάτινα καὶ τὸν παστουρμά.

Εἶναι καὶ οἱ χοροὶ «ὀριεντάλ», ἀπαραίτητος σταθμὸς καὶ ἀκατανίκητος «κράχτης» γιὰ προσέληυσι ἐκδρομῶν, ἀλλὰ γι’ αὐτοὺς δὲν μπορῶ νὰ πῶ πολλὰ γιὰ τὸν ἕνα προσωπικὴ ἐμπειρία.

Οἱ περισσότεροι ἀγνοοῦν ποῦ εἶναι τὰ ἀγίασματα. Ποῦ εἶναι οἱ ἐνορίες, ποῦ εἶναι καλὰ-καλὰ τὸ Πατριαρχεῖο (συμβαίνει καὶ αὐτό).

Ἄγνοοῦν ἐντελῶς, ἂν ὑπάρχη γηροκομεῖο, νοσοκομεῖο, φρενοκομεῖο, συσσίτια. Ἄγνοοῦν ὅτι ὑπάρχει ἀνά-

Ἡ Δέσσις
Ψηφιδωτὸ στὴν Ἁγία Σοφία (1261)

Εἴτε τὸ θέλουμε, εἴτε ὄχι
ἢ ἔθνικὴ, ἢ πνευματικὴ μας ὑπαρξὶς
εἶναι συνυφασμένα μετὰ τὴν Πόλι.
Δὲν ὑπάρχει μέρα
ποὺ νὰ μὴ σκοντάφουμε
σ' αὐτὸν τὸν «λίθο»,
καὶ ἰδίως οἱ ἄνθρωποι
τῆς Ἐκκλησίας.

γκη ἀπὸ λάδι γιὰ τὰ κανδήλια, ἀπὸ φτιίλια, ἀπὸ νάμα, ἀπὸ καρβουνάκια γιὰ τὸ θυμιατό, ἀπὸ πρόσφορα. Διερωτηθήκαμε ποτέ, ποῦ βρῖσκουν πρόσφορα οἱ ἐκεῖ ἱερεῖς γιὰ τὶς Θεῖες Λειτουργίες;

Ἄγνοοῦν τὰ πάντα ἀπ' τὴν Πόλι καὶ γι' αὐτὸ τ' ἄγνοοῦν καὶ οἱ Τοῦρκοι ὁδηγοί.

Νοικιάζουμε ἓνα ληωφορεῖο ἀπὸ Τουριστικὸ Γραφεῖο. Λέμε στὸν ὁδηγό, ποῦ φυσικὰ εἶναι Τοῦρκος καὶ ἐργάζεται χρόνια σ' αὐτὴ τὴν δουλειά: «Θέλουμε νὰ μᾶς πᾶς στὸ Ἰμπραχὸρ τζαμί». Εἶπαμε τὴν τουρκικὴν ὀνομασία. Εἶναι ὅ,τι ἀπέμεινε ἀπὸ τὴν περίπυστο Μονὴ τοῦ Στουδίου. Κάνει ἓνα μορφασμὸ ἀγνοίας. Ζητεῖ διευκρινίσεις, ἀνοίγει χάρτη, ταμὰμ, ξεκινᾷ, ὄλοι χαρούμενοι, ψάχνει ἐδῶ, ψάχνει ἐκεῖ, μπαίνει σὲ στενοσόκακα, κάνει πίσω, στρέφει δεξιά, στρέφει ἀριστερά, βραδυάζει, νυχτώνει καί... Ἰμπραχὸρ γιόκ!

Ἡ Μονὴ τῆς Παμμακαρίστου εἶναι φημισμένη γιὰ τὰ ψηφιδωτὰ στὸ παρεκκλήσι τοῦ Ταραχιώτου. Ἦταν γιὰ 130 χρόνια (1456-1587) ἡ ἔδρα τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Θέλαμε νὰ τὴν ἐπισκεφθοῦμε. Λέμε στὸν ὁδηγό τὴν τουρκικὴ ὀνομασία-Φετιχιὲ τζαμί. Μὲ χίλια βάσανα, ρωτώντας κάθε τόσο τοὺς ὁμοφύλους του, γυρνώντας στὸν ἴδιο τόπο γύρω-γύρω σὰν Ἀθηναῖος ταξιτζής, ἐπὶ τέλους φθάνουμε, ἀλλὰ μετὰ καθυστέρηση μιᾶς ὥρας.

Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὸ «Γραικικό» Νοσοκομεῖο, τὸ ἴδιο γιὰ τὸ ἀγίασμα τοῦ Μπαλουκλή (μᾶς ἔβγαλε στὸ Ἀρμενικὸ Μοναστήρι), τὸ ἴδιο μετὰ τὸν Ἅγιο Δημήτριο Ξηροκρήνης, τὸ ἴδιο μετὰ τὴν Κιουτσουκ Ἁγία-Σοφία (Ναὸς Ἁγίου Σεργίου καὶ Βάκκου, ὑπέροχο κτίσμα τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐν τοῖς «Ορμισδου»), τὸ ἴδιο μετὰ τὸν Ναὸ τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης στὸ Μπέν-ὄγλου. Αὐτὰ ὅλα βέβαια σὲ διαφορετικὲς ἡμερομηνίες καὶ χρονολογίες.

Ἕνας ὁδηγὸς ἀγανακτεῖ. Ξεσπᾷ κάποτε, ἀλλὰ μετὰ εὐγένεια. «Ἀμάν, χρόνια μεταφέρω τουρίστες, ἀκόμη καὶ Ἑλλη-

νες. Ποτέ ὅμως δὲν μοῦ ζήτησαν νὰ τοὺς πᾶω σὲ τέτοια μέρη». «Καὶ ποῦ ζητοῦν νὰ τοὺς πᾶς;» ἐρωτῶ μέσῳ τῆς... Ἀρχοντίσσης Μεταφράστριας. «Ἁγία-Σοφία, Καπαλί Τσαρσί (κλειστὴ ἀγορά) καὶ στοὺς χοροὺς «ὀριεντάλι». «Καὶ τὴν ἐπομένη;» Ξαναρωτῶ. «Καχριὲ τζαμί (Μονὴ τῆς Χώρας), Καπαλί Τσαρσί καὶ πάλι στοὺς χοροὺς, σ' αὐτά».

Εἶναι καὶ ἡ ἀσχετοσύνη πολλῶν. Καλὰ οἱ νεοέλληνες εἶναι ἀνιστόρητοι. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία. Πηγαίνουν στὴν Πόλι (καὶ ὅπου ἀλλοῦ) χωρὶς νὰ αἰσθάνονται τί-

ποτε, χωρὶς νὰ γνωρίζουν τίποτε. Οἱ ξένοι τουλάχιστον ἀνοίγουν καὶ κανένα βιβλίον πρὶν ξεκινήσουν γιὰ κάπου. Αὐτοὺς ἀνὰ τοὺς πᾶς ὅτι θὰ πᾶμε στὴν Πόλι καὶ ἐξεπίτηδες τοὺς πᾶς στὴ Σόφια καὶ τοὺς κατεβάσῃς καὶ τοὺς δείξῃς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου τοῦ Νέφσκυ σὰν Ἁγία Σοφία, δὲν νομίζω ὅτι θὰ τὸ καταλάβουν.

Ὅλων τὰ γόνατα «κόβονται» ὅταν ἀντικρύζουν τὴν Ἁγία Σοφία. Ξεναγεῖς, ἀνεβαίνεις, φορτίζεσαι.

Ἀρχιτεκτονικὴ, ἱστορία, ἐκκλησία, μάρμαρα (σὰν τὰ μάρμαρα τῆς Πόλης, ποῦναι στὴν Ἁγία-Σοφία...), σελίδες δόξης, εὐκλείας, σελίδες βανδαλισμῶν, πόνου,

Χριστὸς Παντοκράτορας, τμήμα ἀπὸ τὴν Γενεαλογία τοῦ Χριστοῦ.
Μονὴ τῆς Χώρας, Κωνσταντινούπολη (1315-1320)

δακρύων. Μισοτελειωμένη λειτουργία, ψηφιδωτὰ ἀπαράμιλλα, περασμένα μεγαλεῖα. Παιχνίδια εὐτράπελα τῆς ἱστορίας, ἡ Ζωπρὰ Ζωή, ἡ «εὐσεβέστατη Ἀυγουστα» ποὺ ἄλλαξε στὰ ψηφιδωτὰ τοῦ γυναικωνίτη τὸ πρόσωπο τοῦ πρώτου ἄντρα τῆς Ρωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ μετὰ τὸ πρόσωπο τοῦ τρίτου συζύγου τῆς Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου καὶ ἔτσι τώρα βλέπουμε ἄλλο σῶμα καὶ ἄλλο κεφάλι. Ὅλα μαζὶ τραγικὰ καὶ ἔνδοξα, ἄδοξα καὶ κωμικὰ, χιλίων ἐξακοσίων χρόνων ἱστορία. Μορφὲς ἱερές, τοῦ Κυρίου, τῆς Θεοτόκου, τοῦ Προδρόμου ὑπερκάλως ἱστορηθεῖσαι.

Κι ἐπάνω ποῦ προσπαθεῖς νὰ τὰ ἐκτυλίξῃς ὅλα, ἐκεῖ ποῦ τὰ λόγια σου μπερδεύονται ἀπ' τὰ πολλὰ ποῦ ἔχεις νὰ πᾶς κι ἀπὸ τὴν συγκίνηση, ξάφνου πέφτει ὁ διακόπτης.

Ἀρχιτεκτονική, ἱστορία, ἐκκλησία,
μάρμαρα, σελίδες δόξης, εὐκλείας,
σελίδες βανδαλισμῶν,
πόνου, δακρύων.
Μισοτελειωμένη λειτουργία,
ψηφιδωτὰ ἀπαράμιλλα,
περασμένα μεγαλεῖα.

Προπύλαρες τοῦ Χριστοῦ,
Μονὴ τῆς Χώρας.

Μπιλάκ ἄουτ. Πέφτει ἡ ἐρώτησις: «Οἱ μιναρέδες χτίσθηκαν πρὶν τὴν Ἁγία Σοφία ἢ μετὰ»;

Γρήγορα φέρετε νερό. Ὁ ξεναγὸς ἠποθύμησε.

Καὶ μιὰ ἄλλη περίπτωση.

Βγαίνω ἀπὸ τὴν Ἁγία Σοφία. Κατασυγκινημένος.

Ἦταν ἡ πρώτη μου ἐπαφὴ μὲ τὸν πανίερο αὐτὸν κῶρο.

Ὅλοι θεωροῦμε ἐπιτακτικὴ ὑποχρέωσι νὰ βγάλουμε μιὰ

ἀναμνηστικὴ φωτογραφία μπροστὰ στὸ ναὸ τῶν ναῶν.

Ἔτσι καὶ γίνεται. Μιὰ δεσποινὶς ἀκαθορίστου ἡλικίας μὲ

πλησιάζει. Κρατᾷ φωτογραφικὴ μηχανὴ «ὀπλισμένη».

Μὲ παρακαλεῖ νὰ τὴν

φωτογραφίσω, ἐξηγώ-

ντας μου ἐν ταυτῷ καὶ

τὸν τρόπο. -«Στραφῆτε,

λέγω, πρὸς τὴν Ἁγία Σο-

φία, νὰ σᾶς τραθήξω».

-Ἄξι, μοῦ ἀπαντᾷ, δὲν

μ' ἐνδιαφέρει. Προτιμῶ

νὰ μὲ βγάψετε δίπλα στὸ

σιντριβάνι. Μοῦ ἀρέ-

σουν, ξέρετε, τὰ νερά».

Ἄν ἦταν δική μου ἡ μη-

χανὴ θὰ τὴν πέταγα στὸ

σιντριβάνι. Καίτοι πρῶ-

τη σκέψις μου ἦταν νὰ

βουτήξω τὸ κεφάλι τῆς

μέσα στὸ σιντριβάνι

γιὰ νὰ χορτάσω τὸ νερὸ

ποὺ τόσο τῆς ἄρесе.

Σου χαλοῦν τὴν δι-

άθεσι ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸ

περιμένεις.

Νὰ μὴ λησμονήσω

καὶ μιὰ ἄλλη κατηγορία

Ἑλλήνων ποὺ τακτικώ-

τατα ἐπισκέπτονταν τὴν

Πόλη. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι τῶν καζίνων,

τῶν χαρτοπαικτικῶν

ἡσυχῶν, καὶ εἶναι πολλοί. Κάθε

Σαββατοκύριακο γέμιζαν

τὰ ἀεροπλάνα τῆς γραμμῆς ἀπὸ

πλουσίους καὶ νεόπλου-

τους ποὺ πῆγαιναν γιὰ μιὰ ἢ

δυὸ βραδυὲς νὰ ξαλαφρώ-

σουν τὶς τσέπες τους. Τεράστια

ποσὰ παίζονταν στὸν τζόγο

στὰ ὑπερπολυτελεῖα καὶ πολυ-

ώροφα καζίνα τῆς Πόλης.

Εὐτυχῶς ποὺ ἡ τουρκικὴ

κυβέρνησις (πιδ συνετὴ ἀπὸ

τὴ δική μας) ἐπ' ἐσχάτων

τὰ ἐκλείσει ὅλα. Προτίμησε

νὰ χάση πολλὰ ἑκατομμύρια

Ἡ Θεοτόκος, τμῆμα ἀπὸ τὴν Γενεαλογία τοῦ Χριστοῦ.
Μονὴ τῆς Χώρας, Κωνσταντινούπολη (1315-1320)

πολύτιμο συνάλληγμα. Κάθε δολλῆριο ποὺ ἀφήνετε

στοὺς Τούρκους εἶναι κι ἓνα βόλι ἐναντίον μας. Στόχος:

Νὰ μειωθῆ τὸ ρεῦμα πρὸς τὰ κεῖ. Νὰ μὴ βρῖσκεται

πιδ Χριστιανὸς ν' ἀνάψῃ ἓνα κερί στὶς ἔρημες ἐκκλησιές.

- Τί πάτε νὰ δῆτε στὴν Πόλη; μᾶς ἐρωτᾷ μὲ

αὐστηρὸ ὕφος ὁ ἀρειμάνιον μύστακα διατηρῶν

τελωνιακὸς ὑπάλληλος τῶν συνόρων. Καὶ

συνεχίζει ὁ αὐτόκλητος (;) ὑπερασπιστὴς

τῶν κρατικῶν συμφερόντων: «Γκρεμισμένους

τοίχους ἔχει καὶ τίποτε ἄλλο».

Δὲν καταγράφω τί ἀπήντησα

γιατὶ μυρίζε λιγὸ.

Σὰν Χριστιανοὶ δὲν

πᾶμε γιὰ νὰ ἀφήσου-

με συνάλληγμα. Δὲν

ψωνίζουμε. Δὲν ξεση-

κῶνουμε τὴν ἀγορά.

Ἄπλῶς σὲ κάποιο καλὸ

ξενοδοχεῖο μένουμε

γιὰ νὰ εἶναι ὑποφερτὸ,

καθαρὸ καὶ ἀσφαλές,

τρῶμε τὰ πρὸς συντή-

ρησιὴν ἀπαραίτητα (ἐδῶ

ξεφεύγουμε καμμιά

φορὰ, γιὰ νὰ εἴμαστε

εὐχάριστες), ρίχνουμε

τὸν ὀβολὸ μας στὰ πα-

γκάρια, δίνουμε δυὸ

καραμέλλες καὶ δυὸ

σοκολάτες στὰ γερο-

ντάκια καὶ τοὺς ἀνή-

μπορους. Κι αὐτὸ εἶναι

ὄλο. Ἀφουγκραζόμεστε

τὸν πόνο τους, τὰ βᾶ-

σανά τους. Ἀκοῦμε τὶς

ἱστορίες τους τὶς παλι-

νὲς ποὺ μιλοῦν γιὰ χρόνια

εὐτυχισμένα. Δὲν πᾶμε

σὲ ξένον τόπο. Σὲ δικό

μας τόπο πᾶμε. Πᾶμε

στὸ σπίτι μας,

στ' ἀδέλφια μας, στὴ

μάνα μας.

Δικαιολογίες σὰν αὐτές:

Δὲν πᾶμε στὴν Πόλη

γιὰ νὰ μὴ δοῦμε τὰ

χάλια τῆς,

πῶς τὴν κατήντησαν,

δὲν πᾶμε γιὰτὶ

λυπούμαστε γιὰ τὴν

Ἀπὸ τὸ βιβλίον «Θέλω νὰ πῶ ὅλο τὸν Βόσπορο»,
ἐκδ. Ἰ. Μ. Παναγίας Τατάρνης Εὐρυτανίας.

Ἐν Εἰρήνῃ ...

Τοῦ Πρωτοπρεσβύτερου Θωμᾶ Χρυσικοῦ

Τὸ ἐτήσιο διεθνὲς Συνέδριο Πυρηνικῆς Ἱατρικῆς πραγματοποιήθηκε φέτος στὴν Πόλη. Στὰ πλαίσιά του ἐκλήθη ἡ *Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Χορωδία* ὑπὸ τὸν Ἄρχοντα Πρωτοψάλτη Λυκοῦργο Ἀγγελόπουλο νὰ ἀποδώσει ἐκκλησιαστικὰ μέλη.

Ἄλλα συνέβησαν στὸ Ναὸ τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Εἰρήνης στὴν Κωνσταντινούπολη, παρουσίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου τὸ ἑσπέρας τῆς 17ης Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. [...]

Περὶ ὥραν ἰθ' τῆς ἡμέρας κατέρχεται ὁ Πατριάρχης ἄνευ κρούσεως τῶν κωδῶνων καὶ τῆς συνήθους παρατάξεως, ἄνευ ραβδούχων καὶ ἀγγέλων τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ.

Ἱστορία μὲ τὰ καμώματά της, φταῖνε οἱ ἄλλοι... οἱ ὅποιοι ἄλλοι, φταίω ἐγὼ ποὺ δὲ μετανοῶ καὶ μ' ἐμποδίζουν τὰ τοῦ κόσμου ἔνεδρα γιὰ νὰ βλέπω ἀπέναντι... τί ἀπ' ὅλα;

Περπάτησα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὥρες πρὶν τὴν Ἁγία Εἰρήνη, τὴν Εἰρήνην τοῦ Θεοῦ τῆς Πόλης ψάχνοντας γωνιὰ ἀπείραχτη γιὰ νὰ πιάσω ἓνα νῆμα, νὰ ἀκουμπήσω τὸν δάκτυλόν μου – νὰ συνδέσω καὶ σωματικὰ τὸ εἶναι μου μὲ τὴν Ἱστορία. Ὁ μέγας Σταυρὸς τῆς κόγχης εἶναι μακριὰ, πολὺ μακριὰ γιὰ νὰ τοιμῆσω τὴν ψηλάφηση.

Ἄλλα γυμνά, γδαρμένη τοικοδομὴ σὲ βάθος, προδοτικὰ ἡμίγυμνος ὁ σταυρόσχημος διάκοσμος, ἓνα σπάργανο μωσαϊκοῦ ἀντιστέκεται μόνον τοῦ στὴν ἀψίδα τοῦ

Γενικὴ ὄψις τοῦ λιμανιοῦ τῆς Κωνσταντινούπολης
Γκραβούρα τοῦ Γάλλου κόμη de Choiseul Gouffier, τέλη 18ου αἰ.

Εἰσέρχεται διὰ τῆς Μεγάλῃς Πύλης τοῦ Ναοῦ ἄνευ Μανδύου καὶ Ράβδου, μὴ προπορευομένου τοῦ Μ. Πριμικηρίου.

Φθάσας δὲ ὁ Πατριάρχης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ναοῦ...

Ἦταν μία παράξενη εἰσόδευση ἐκεῖνο τὸ δειλινὸ, ἴσως ἢ πιὸ παράξενον.

Τὰ μάτια μου εἶχαν μπερδέψει τὶς ὁράσεις, μία κρυφὴ καὶ μία φανερὴ.

Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἴδιου σπαραχτικοῦ διαλόγου ἀνάμεσα στὴν ἀλήθεια καὶ τὴν Ἱστορία κάθε φορὰ ποὺ μπαίνει κανεὶς στὸ ρυθμὸ αὐτῆς τῆς Πόλης. Δὲ γίνεται νὰ παραμένει ἓνας συνηθισμένος ἄνθρωπος.

Ἀθέλητη παλῖρροια μνήμης ξεστρατίζει κάθε τόσο τὴν αὐστηρὰ δομημένη ὀρθολογικὴ μας συμπεριφορὰ καὶ τσαλιακώνει, εἰς τέλος, τὶς ἔτοιμες ἀπαντήσεις. Φταίει ἢ

πρόναου γιὰ νὰ ἀναδεύει προσηματικὰ τὴ μνήμη...

... Καὶ φθάσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ναοῦ ὁ Πατριάρχης...
παγώνει τὴν εἰκόνα τῆς Ἱστορίας. Γυμνὸς κι' ἐκεῖνος, ἄνευ Μανδύου καὶ Ράβδου κατέναντι τοῦ καθημαγμένου ἱεροῦ Συνθρόνου...

Ὁ ἥλιος δίσταζε ἐκεῖνο τὸ δειλινὸ νὰ ρίξει τὸ τελευταῖο του φῶς, ἴες καὶ περίμενε κάποιον νὰ παραμερίσει τὸ καταπέτασμα γιὰ νὰ ἀντικρίσει, ἄνευ ἐσόπτρου, αὐτὸ ποὺ συνήθιζε νὰ βλέπει στὸ ἀπώτερο παρελθόν του.

Γιατὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ σὲ πείσμα ὄλων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου ἔμαθε νὰ κρατᾷ σταθερὴ πορεία, τὴν ἴδια ὅπως καὶ τότε...

Κι αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν ξεγελάστηκε... ἢ παράταξη ἂν καὶ γυμνὴ κάτι τοῦ θύμισε...

Ἦριξε νοσταλγικὰ μιὰ πιὸ φωτεινὴ ματιὰ καί... ξαφνικὰ

Γιατί ό ήλιος, ό ήλιος
αυτής τής Πόλης
άπέμεινε μόνος
μπροστά σέ μάτια σβησμένα
νά παίρνει άλλη μορφή
καί νά «άποκαλύπτει
τά άμφιάσματα τών αίνιγμάτων»
σ' όσους θέλουν νά δουν...

Τα άνακτορα καί οι έπτά πύλοι τής
Κων/πόλης από τήν Προποντίδα

όλα άλλαξαν. Τό φώς πλημμύρισε τά πάντα.

Άστραψε ό Σταυρός τής κόγχης καί οι τοίχοι ντύθηκαν περιβολή ήλιοστάλακτη. Σεμνές, γλυκύτατες λαμπρόνες κατέβηκαν καί στάθηκαν εκεί πού οι μεγάλες κανδήλες φωτίζουν τά πρόσωπα τών αγίων. Στο κέντρο του τρούλου άκτινοβόλησε ό μέγας πολυέθλιος. Ό Μανδύας του Πατριάρχη άλλαξε χίλια χρώματα άκουμπώντας στο άπαστράπτον μωσαϊκό του περίτεχνου δαπέδου.

Ήρθη ή χειρ τής εύλογίας καί... ήχος πάντερπνος περιεχύθη... «Τή Ύπερμάχω στρατηγῶ...» οί ψάλλται έν παρατάξει διήλθον ένώπιον του Πατριάρχου κλίνοντες τά κεφαλάς αυτών αιτουίντες «καιρόν»... καί άνέβησαν είς τον τόπον αυτών...

«Τότε ήλθήσει προς αυτούς έν όργη αυτού καί έν τῶ

Γιατί ό ήλιος, ό ήλιος αυτής τής Πόλης άπέμεινε μόνος μπροστά σέ μάτια σβησμένα νά παίρνει άλλη μορφή καί νά «άποκαλύπτει τά άμφιάσματα τών αίνιγμάτων» σ' όσους θέλουν νά δουν...

Γιατί ό ήλιος, ό ήλιος μόνο σ' αυτή τήν Πόλη έχει μία μοναδική τηλαύγεια κι ένα φώς πού μοιάζει άπερίληπτο γιά νά φέρνει στο παρόν όψεις νοερές...

Ό Πατριάρχης κάθησε στη θέση του, σέ μία άπ' όλης, άνευ Μανδύου καί Ράβδου, προσκεκλημένος νά παρακολουθήσει μία πολιτιστική εκδήλωση στα πλαίσια Διεθνούς Ίατρικού Συνεδρίου.

Ό Λυκουργος Άγγελόπουλος καί τά παιδιά του άνέλαβαν τά υπόλοιπα.

Όλοι όμως ξέρουν πώς όλα είναι εκεί, όλα είναι εκεί

Άποψη τής Κωνσταντινούπολης από τους κήπους του Palais de France
Γκραβούρα του Γάλλου κόμη ντε Σουαζέλ Γκουφιέ, τέλη 18ου αί.

θυμῶ αυτου τaráξει αυτούς».

Άγγελος πρωτοστάτης ουρανόθεν επέμφθη...

Χαίρε Νύμφη άνύμφευτε

Ό πανύμνητε μητερ...

Άληθηλούϊα.

Ευωδία θυμιαμάτων εκτόπισε κάθε άπόπειρα όσμησ βαρβαρικῆς νά σταθεϊ έμπόδιο σ' αυτή τήν επιστροφή...

«Σάν πās στον πηγαϊμό γιά τήν Ίθάκη...»

γύρνα γιά λίγο στην καρδιά σου κι άφουγκράσου...

Γιατί ό ήλιος, ό ήλιος αυτής τής Πόλης μπορεί καί νά ναι του Βαλαάμ ή όνος γιά κείνους πού βροχίστηκαν στην πηλεκτάνη τής ιστορίας καί δέν άκούνε πιά ούτε βλήπουν πέρα άπ' τή διαδοχή ιστορικῶν γενεῶν καί γεγονότων.

καί περιμένουν. Σ' όλης τισ γωνιές πάνω καί κάτω άπ' τή γῆ, κάθε φορά πού άμυδρά αυγή τής Θείας Δόξης παραγυμνώνεται στο θυσιαστήριο τής Μεγάλης Έκκλησίας.

Καί ό ήλιος... ό ήλιος αυτής τής Πόλης, έγνω τήν δύσιν αυτου. Έκλεισε γιά τελευταία φορά τά μάτια του καί ήσυχασε... θυμήθηκε, χάρηκε, είδε ξανά κι εκεί πού φοβόταν πώς δέν θα ξαναδει...

Γιατί ό ήλιος αυτός, σ' αυτή τήν Πόλη, άκόμα καί στο γέρμα του, δέν θα σκιασεϊ ποτέ, είναι τόσο έτοιμος κάθε φορά, στην ένεργό του ύπηρεσία... ■

Άπό τήν ιστοσελίδα του Ί. Ναου Άγ. Θεράποντος,
τῆς Ί. Μητροπόλεως Μυτιλήνης
(<http://www.aegean.gr/agios-therapontas/apostoli.html>).

Ὁ μέγας καῦμός τῆς ζωῆς σου

Τοῦ Κώστα Μ. Σταματόπουλου

Τὸ νὰ ἔρχομαι ἐγὼ στὴν Πόλη νὰ μιλήσω σὲ σὰς τοὺς Κωνσταντινουπολίτες γιὰ τὴν ἱστορία σας, ἀποδίδεται θαρρῶ μὲ τὸ λαϊκό: «Ἐλα παππού μου νὰ σοῦ πῶ τὰ πατρογονικά σου». Αὐτὸ καὶ μόνον καθιστᾷ τὴν θέση μου διόλου εὐκόλη. Ἐτι περισσότερο δυσχεραίνει τὰ πράγματα ἡ ἰδιότυπη σχέση πού ἄθελά μου ἀναπτύχθηκε καὶ πού ἀθεράπευτα μὲ συνδέει μὲ τούτη τὴν πόλη. Ὅχι μόνον γιὰ τοὺς αὐτονόητους λόγους πού ἀντιλαμβάνεσθε, καὶ πού εἶναι ἀρκετοὶ γιὰ νὰ πνίξη ἡ συγκίνηση τὴν ὁποιαδήποτε ἐκ μέρους μου ἀπόπειρα ψελλίσματος, ἀλλὰ, κυρίως, ἐξομολογοῦμαι, διότι πάσχω ἀπὸ τὴν σχέση μου μὲ τὴν Κωνσταντινούπολη, σχέση βαθύτατα ἀγαπητική, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀμείλικτα τυραννική καὶ λιτρωτική συνάμα, ὡς

γκαλιος, πανίσχυρος, ριζωμένος κι αἰώνιος. Ἀλλοιῶς, πῶς νὰ χωρέση ἡ καρδιά σου τὸν ἔκπαγλο τῆς τοῦ Χριστοῦ Σοφίας ναὸ καὶ τὴν μικρὴ κατακόμβη τοῦ ἀγιάσματος τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, στὴν Παναγιά τὴν Χατζηριώτισσα, καὶ νὰ δοξάση τὸν Ὑψιστο γιὰ τὸ εὐτελεστάτο τενεκεδένιο κανδηλάκι πού εἰσέτι σιγοκαίει μπροστὰ στὸ εἰκόνημα τῆς παρθενομάρτυρος; Πῶς νὰ τὸ πῶ; Πεθαίνεις καὶ ξαναγεννίεσαι σὲ τούτη τὴν πόλη. Γδέρνεσαι. Δέκα φορές τὴν ἡμέρα πεθαίνεις καὶ ξαναγεννίεσαι. Μυσταγωγική πολὺχρονη μύσις ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀναδύεσαι Κωνσταντινουπόλιτης. Ἐλλήνη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ. Σταυρικός μαζὶ καὶ ἀναστάσιμος. Δίχως τὴν ψευδαίσθηση τῆς ἰσορροπίας, τῆς ἐπιτεύξεως τῆς οἰασθήποτε ἰσορροπίας, ἀλλὰ τραγικός ὁμοῦ καὶ

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας (ἄρχες 20οῦ αἰ.) στὴν παραλία τῆς Πριγκήπου

μείζον προσωπικὸ πνευματικὸ γεγονός, ἴλαροτραγικὸ καὶ νεκραναστάσιμο, πού θὰ τοημοῦσα νὰ τὸ παραβάλλω μὲ τὸ Μυστήριο τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς μετανοίας. Ἐκὼν-ἄκων ὀδηγοῦμαι σὲ κάθε ἐπίσκεψη, σὲ ἀποκαλύψεις ὤμες καὶ ἀφτιασίδωτες αὐτογνωσίας. Αὐτογνωσίας οἰκουμεικῆς καὶ πανανθρώπινης, ἀλλὰ καὶ ἐθνικῆς καὶ προσωπικῆς. Ἄδυσώπητος καθρέφτης ἐμπρὸς στὸν ὁποῖον ἐλέγχεσαι μὲ κυνικὴ εἰλικρίνεια. Καὶ προπαντὸς μνήμη θανάτου. Τὴν ὁποία χαριτωμένα, ἐδῶ κι ἐκεῖ διάσπαρτα στὶς παιδιὰς συνοικίες, σοῦ ὑπεθυμίζουν, μικροί-μικροὶ παράδεισοι, τὰ ἡμερα κηπάρια μὲ τὶς κυρτὲς σαρικοφόρες στῆλες τῶν Ὁθωμανῶν. Ἐτσι, ἡ τόσον ἀπανθρώπως ἀνθρώπινη αὐτὴ πολιτεία, σὲ ἐπαναφέρει στὴν θέση σου, σοῦ δείχνει τὰ στενότατα κι ἐν τούτοις ἡγεμονικά σου ὄρια. Στους δρόμους της θὰ τριφτῆς καὶ θὰ λειώσης, ὥσπου νὰ μείνης ὅ,τι εἶσαι κι ὄχι ὅ,τι θὰ ἤθελες νὰ φαίνεσαι. Πολλὴ μικρὸς κι εὐθραυστος κι ἐλάχιστος, κι ἄσχημος κι ἀνήμπορος καὶ διαβητικός, ταυτόχρονα δὲ ἄπειρος κι ἀτράνταχτος, πᾶ-

ἴλαρος ἰχνηλάτης πάνω στὴν κοφτερὴ καὶ φλόγινη αἰχμὴ τῶν ἀνάως κινουμένων κύκλων τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἐξουθένωσης, τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς ἰσχύος, πού πιστῶς εἰκονίζονται στὰ διαρκῶς ἀλληλοπερικυρῶμενα ὑδάτινα καὶ ἀέρια στοιχεῖα τῆς Κωνσταντινουπολίτικης ἀτμόσφαιρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Κωνσταντινοπολίτικου ὑπεδάφους, ὅπου παραδόξως ὄχι μόνον γῆ ἄλλα καὶ οὐρανὸ συναντᾶς, ἀντλιοῦμενον διὰ τῆς ἱερᾶς καὶ ζωοδόχου πληθῆος τῶν ἀγιασμάτων. «Χαῖρε, ὅτι τὰ ἐπίγεια συγχορεύει οὐρανοῖς!» Πῶς θὰ μπορούσαν νὰ ἦσαν διαφορετικὰ τὰ πράγματα προκειμένου γιὰ τὴν πόλη τῶν οἰκουμεικῶν καὶ λοιπῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας συνόδων, γιὰ τὴν πόλη τῶν Πατέρων καὶ τῶν μαρτύρων (παιδιῶν τε καὶ νέων), γιὰ τὴν πόλη τῆς Θεοτόκου; Πῶς θὰ μπορούσε τῆς Ὁρθοδοξίας ἡ πνευματικὴ μητρόπολη νὰ μὴ εἶναι ἀποφατική; Ἴσως γι' αὐτὸ, τὸ μόνον πού σ' αὐτὴν ἀντέχει στὸν χρόνο, εἶναι οἱ ναοὶ τοῦ Θεοῦ, οἱ ἐκκλησιᾶς δηλαδὴ καὶ τὰ τεμένη.

Στὴν ἀρχή, κατὰ τὴν πρώτη γνωριμία μὲ τὴν Πόλη, τὸ

Ἐκὼν-ἄκων ὀδηγοῦμαι
σὲ κάθε ἐπίσκεψη στὴ Πόλη,
σὲ ἀποκαλύψεις ὠμὲς καὶ ἀφτιασίδωτες
αὐτογνωσίας.
Αὐτογνωσίας οἰκουμενικῆς
καὶ πανανθρώπινης,
ἀλλὰ καὶ ἐθνικῆς καὶ προσωπικῆς.

δέος προέρχεται ἀπὸ τὸν ὄγκο, τὴν πυκνότητα, τὴν ποιότητα καὶ τὴν πολυεΐδία τῆς ζωῆς. Ἀργότερα, σὰν γίνῃς μὲνός της, δικό της μὲ ἄλλα λόγια πνευματικὸ παιδί, τὸ δέος βαθαίνει, ἐσωτερικεύεται, ἱεροποιεῖται. Καὶ στὸ ἐξῆς ἀδυνατεῖς ν' ἀπαγγιστῶθῃς ἀπ' αὐτήν, νὰ κρατηθῆς ἔσω σὲ μίαν ἀπόσταση, νὰ τὴν ἀντικρύσῃς — πόσο μᾶλλον νὰ τὴν ἐξετάσῃς «ἀντικειμενικά». Ἡ Πόλη ἔγινε ὁ μέγας καὶ μὸς τῆς ζωῆς σου. Ἔτσι δὲν σοῦ ἀπομένει —κι εἶναι ἀσφαλῶς ὁ ἀμεσώτερος καὶ πλέον πιστὸς κι ἀλάνθαστος τρόπος προσέγγισης— παρὰ νὰ τὴν τραγουδήσῃς καὶ νὰ τὴν κληψῇς, νὰ τὴν ἐγκωμιάσῃς καὶ νὰ τὴν οἰκτίρῃς, κλαιώντας καὶ τραγουδώντας καὶ οἰκτίροντας ἀξεδιήλυτα στὸν θρῆνο καὶ στὸ τραγούδι της μέσα, τὸν ἴδιο σου τὸν ἑαυτό...

Αὐτὴ ἡ διάχυτη, ἀπὴρ σχεδὸν καὶ σαρκωμένη στοὺς τοίχους καὶ στὶς πέτρες τῆς πνευματικῆς ἀτμόσφαιρα, ἀπόρ-

Ἡ Μεγάλῃ Ὁδός, ἐπίκεντρο τῆς ἑλληνικῆς παρουσίας, στὴ συνοικία τοῦ Πέρα

ροια τῆς ἐσώτατης φυσιογνωμίας τῆς μοναδικῆς τούτης πολιτείας, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ἀγκάλιασε ἐξ ἴσου μνητρικά, καὶ ἀμερολήπτως εὐεργετικά νὰ μὴν ἐμορφοποίησε καὶ τὸν ἄλλο λαό, ποὺ κάποια στιγμή τὴν μοιράσθηκε καὶ ξαναγεννήθηκε μαζί μας. Καὶ τότε, βλάστησε τὸ συνεπέστατο καὶ αὐτονόητο γιὰ μᾶς τοὺς Ρωμοὺς – καὶ μὴ ἀνατολίτες (δυσερμηνευτο καὶ ἀκατάληπτο ὅμως γιὰ τοὺς δυτικούς) – νὰ εὐρίσκεται ἡ ἐκκλησιά, τὸ τζαμί καὶ ἡ συναγωγή, σὲ κοινὴ θέα, ὄχι ἀπλῶς στὴν ἴδια πόλη ἢ στὴν αὐτὴ γειτονιά, ἀλλὰ καὶ κάποτε, ὅπως αὐτὸ θαρρῶ συμβαίνει στὸ Τσεγκέληκιὸ τοῦ Κατάστενου, πηλαί-πηλαί ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ οἰκοπέδου. «Χαῖρε, λοιπόν, Μῆτερ-Πόλις, ἡ τάναντία εἰς ταὐτὸ ἀγαγοῦσα», Χαῖρε Βασιλεύουσα! ■

Εἰσαγωγή ὁμιλίας,
ποὺ ἐκφωνήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη
τὸν χειμῶνα 1989-1990.

Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Βήματα στὰ Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως», ἐκδ. Δόμος.

Ἡ Ἁγία Σοφία

Προκοπίου τοῦ Καισαρέως

Ἡ ὁμορφία της εἶναι ἀπερίγραπτη. Συνδυάζει ἄψογα τὸ μέγεθος μὲ τὴν ἁρμονία τῶν ἀναλογιῶν, χωρὶς καμιά ὑπερβολὴ καὶ χωρὶς καμιά ἐλλείψην, ὥστε νὰ ξεπερνᾷ τὸ κοινὸ μέτρο στὴ μεγαλοπρέπεια, χωρὶς ὅμως νὰ θυσιάσει τὴν ἰσορροπία στὴν ὑπερβολὴ καὶ εἶναι λουσομένη στὸ φῶς καὶ στὶς ἀνταύγειες τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πεῖ, ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἥλιος ποὺ φωτίζει ἐξωτερικὰ τὸν κῶρο, ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ ἐκκλησιά εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ φωτός. Τόσος πλοῦτος φωτὸς περιλούει τὸν ἱερὸ αὐτὸν κῶρο. [...]

Ὅλοκληρὴ ἡ ὄροφὴ ἔχει ἐπικαλυφθεῖ μὲ καθαρὸ χρυσάφι, συνδυάζοντας τὴν ὁμορφία μὲ τὴν ἐντυπωσιακὴ μεγαλοπρέπεια, ἀλλὰ καὶ ἡ λάμψη τῶν πολυτιμῶν λίθων ἀνταγωνίζεται τὴ λάμψη τοῦ χρυσοῦ... Ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ περιγράψει τὸν γυναικωνίτη ἢ τὶς πολυπληθεῖς στοῦς καὶ τὶς περιστυλιές ἀψίδες μὲ τὶς ὁποῖες περιβάλλεται ὁ ναός; Καὶ ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ μετρήσει τὴν ὁμορφία τῶν κίωνων καὶ τῶν λίθων, ποὺ στολίζουν τὸν ναό; Εἶναι σὰν νὰ βρέθηκε κάποιος σὲ ἕνα λιβάδι γεμάτο λουλουδιὰ. Θὰ μπορούσε ἀσφαλῶς νὰ θαυμάσει σὲ ἄλλους (κίονες) τὸ πορφυρένιο χρῶμα, σὲ ἄλλους τὸ πράσινο, σὲ ἄλλους τὸ ἀνοικτὸ κόκκινο, σὲ ἄλλους τὸ λευκὸ, κι ἀκόμη σὲ ἄλλους τὶς χρωματικὲς ἀντιθέσεις, σὰν νὰ τὶς ζωγράφιζε ἡ ἴδια ἡ φύση.

Αὐτοὶ ποὺ ἔρχονται στὸν ναὸ νὰ προσευχηθοῦν, καταλαβαίνουν ἀμέσως ὅτι αὐτὸ τὸ ἔργο καλλιτεχνήθηκε ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπινη δύναμη ἢ τέχνη, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ ὁ νοῦς ἀνυψώνεται ἀνάνερος πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νομίζει πὼς Ἐκεῖνος δὲν βρίσκεται μακριά, ἀλλὰ κατοικεῖ σ' αὐτὸν τὸν ναὸ ποὺ ὁ ἴδιος διάλεξε. Κι αὐτὸ δὲν συμβαίνει μόνον στὴν πρώτη ἐπίσκεψη, ἀλλὰ ὅσες φορὲς κι ἂν τὸν ἐπισκεφθεῖ κανεὶς εἶναι σὰν νὰ τὸν βλέπει γιὰ πρώτη φορά. Κανεὶς ποτὲ δὲν χόρτασε νὰ βλέπει αὐτὸ τὸ θέαμα, ἀλλὰ κι ὅταν ἐπισκέπτονται τὸ ἱερὸ οἱ ἄνθρωποι τὸ χαίρονται γιὰ ὅσα βλέπουν, κι ὅταν φεύγουν μακριὰ καμαρώνουν νὰ διηγῶνται γιὰ τὸν ναὸ. ■

«Περὶ κτισμάτων» (6ος αἰ.),
σὲ μετάφραση Θεοκάρη Δετοράκη. Ἀναδημοσίευση ἀπὸ
τὴν εἰδικὴ ἔκδοση «Ἡ Ἁγία Σοφία», τῆς ἐφημ. Τὰ Νέα.

Ἐπιτέλους στὴν Πόλη

Τῆς Ἐλεωνόρας Σκουτέρη-Διδασκάλου

Δὲν μᾶς τὸ εἶχαν πεῖ οὔτε στὸ σχολεῖο – μὲ τις τόσες ρητορείες – οὔτε στὶς ἀνώτατές μας σπουδές μὲ τὴν τόση ἐξειδίκευση. Μόνο σὲ ἰδιωτικές συζητήσεις, κάποια βράδια, οἱ μεγαλύτεροι ἄφηναν νὰ φανεῖ κάτι ἀνάμεσα σὲ προδομένη περηφάνια καὶ παράξενη θλίψη γιὰ ὅσα ἄλλοι γνῶριζαν μέσα ἀπὸ παλιές διηγήσεις κι ἄλλοι τὰ γνῶριζαν ἀπὸ ἀνθρώπους δικούς τους ποὺ τὰ εἶχαν ζήσει, καὶ τοὺς ἔλεγαν πὼς εἶναι δικὰ μας τάχα καὶ πὼς, ποιὸς ξέρει, πάλι μὲ χρόνια καὶ καιροῦς. Δὲν μᾶς τὸ ἔχαν πεῖ, θαρρῶ, ἔτσι ξεκάθαρα, πὼς ἡ Πόλη εἶναι τόσο ἀπόλυτα δικιά μας, τόσο ἀπελιπιστικά ξένη μας. Ἡ δὲν θέλαμε νὰ τὸ ἀκούσουμε. Κι ἄλλωστε ἐμεῖς, οὔτε ποὺ τὰ σκεφτόμαστε τέτοια θέματα κι οὔτε μᾶς ἀπασχολοῦν. Οἱ ἄτοπες νοσταλγίες ἔχουν πάντα κάτι παιδιάστικο καὶ ἡ ἡλικία μας δὲν δικαιολογεῖ ἀκόμη ἄλλου εἶδους συγκινήσεις. Οὔτε κὰν στὴν Πόλη – κυρίως ὄχι σ' αὐτὴν.

Στὴν Πόλη. Ἐπιτέλους – γιὰ πρώτη φορά. Περσαστικοὶ ἀπ' ἐδῶ – στὸ περιθώριο μιᾶς ἐν πλῶ συνάντησης συγγραφέων καὶ λοιπῶν κατὰ τοῦ ἔθνικισμοῦ, πλάνητες στὶς θάλασσες τῆς Ἑλληνικότητας καὶ τοῦ παρελθόντος Ἑλληνισμοῦ (ἀσπρόμαυρες θάλασσες, μικρομέγαλες ἡπειροί, συρρικνωμένα ὄραματα – μόνο τὰ ὀνόματα τῶν τόπων ἐπιμένουν). Περσαστικοὶ – ἀλλήλιως κάποιοι μᾶλλον δὲν θὰ ξεκινούσαμε ποτέ. Τὸ σπῆτι τῶν παππούδων ποὺ διαλύθηκε, τὰ σήματα καὶ τὰ ἀποτυπώματα τοῦ παρελθόντος ποὺ κάποιοι ἴενε πὼς ὑπάρχουν ἀκόμη, οἱ τάφοι ὅπου ἀναπαύονται μακρινότεροι καὶ κοντινότεροι πρόγονοι. Τί, σ' ἀλήθεια, μπορούμε νὰ πάρουμε πίσω μαζί μας; Λένε πὼς εἶναι καλύτερα νὰ κοιμοῦνται οἱ μνήμες. Ἴσως δὲν θὰ ἔπρεπε καθόλου νὰ ἔρθουμε στὴν Πόλη.

Στὴν Ἁγία Σοφία. Στὸ προαύλιο καὶ στὸ νάρθηκα βαβέλ (ἔτσι γίνεται συνήθως – ὥστόσο, ἐδῶ ὅλα διαφέρουν). Τί νὰ ἴξει ὁ δάσκαλος στὰ παιδάκια τοῦ σχολεῖου; Κι ἐμεῖς, ποιές ἱστορίες μπορούμε νὰ ποῦμε; Κάποιοι σκέφτονται τὶς κερκόπορτες τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ ξεναγὸς δίπλα ἐξηγεῖ τοὺς Γερμανοὺς τουρίστες τὴν πολιορκητικὴ τακτικὴ τοῦ Σουλεϊμὰν τοῦ μεγαλοπρεποῦς. Καθένας μὲ τὶς εἰκόνες ποὺ τὸν βολεῖ οὖν γυρνοῦνε τὴν πλάτη. Δὲν θὰ ξανασυναντηθοῦμε.

Ὅμως ἐσύ. Ἐσὺ διαβαίνεις τὶς τεράστιες, τὶς καταπιε-

στικές πόρτες ποὺ σὲ μπάζουν ἀπὸ τὸν νάρθηκα στὸν κυρίως ναὸ τῆς σοφίας, στὸν χώρο ποὺ νόμιζες πὼς μπορούσες νὰ δεῖς μέσα ἀπὸ τὶς εἰκόνες καὶ τὶς ἀναπαραστάσεις του, τὸν χώρο ποὺ τὸν φανταζόσουν χτίζοντας δικές σου φαντασιώσεις – καὶ ἀντιστάσεις κάθε εἶδους καὶ ἀντιδράσεις βεβαίως. Διαβαίνεις καὶ στέκεσαι ἐκεῖ, ἀνάμεσα στὸν Βιζυηνὸ καὶ στὸν Μάρξ· μέσα φουρνώνουν οἱ παραδόσεις γιὰ τὸ ἀέρινο πρόπλησμα ποὺ ἔφτιάξαν ἐργατικὲς μέλισσες καὶ πῆρε ὁ πρωτομάστορας καὶ τὸ ἔσπησε ἀνθρώπινο κατασκεῦασμα ἐν σοφίᾳ πολλῆ. Ἐκεῖ (δίπλα στέκονται φίλοι ὁ Μαρωνίτης καὶ παραπέρα ὁ Τσακνιάς, ὁ Καλοκύρης, ὁ Θέμις, ὁ Τάσος, ὁ Γιῶργος, ἡ Μαρία), ὅμως ἐκεῖ γιὰ μία, μόνο γιὰ μία στιγμή δὲν βλέπεις καὶ δὲν ἐλέγχεις τίποτε, οὔτε ἀρχιτεκτονικὰ στηρίγματα οὔτε ἀνακουφιστικά τόξα, οὔτε

Ἀποψη τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας

χτισμένες ταξινομήσεις. Ἐκεῖ ἀφήνεσαι νὰ περνᾶς ἀπὸ τὴν ὑλικὴ στὴν αὐτὴ πραγματικότητα αὐτοῦ τοῦ χώρου ποὺ μέσα του ὑπάρχεις γιὰ ν' ἀναιροῦνται ὅλα ὅσα ἤξερες.

Ἐκεῖ, δηλαδή ἐδῶ ὅπου δὲ παρακάμπεις μὲ δίχως ἐρείσματα τὰ ὄριά σου, ἐδῶ μόνον ἐγείρεται ἡ Πόλη, ἡ δική σου Πόλη ποὺ τὴν κουβαλᾶς τόσον καιρὸ κατασιγασμένη μέσα σου, καὶ ὑψώνεται νὰ συναντήσῃ τὸν ὑπέρτατο θόλο. Ἐγείρεται μέσα σου ἡ Πόλη – ἢ μήπως εἶναι ἡ ψυχὴ σου; Πεταρίζε ἀγκαλιὰ νὰ φτάσει ψηλὰ – ναί,

Ἐδῶ ὅπου δὲ παρακάμπεις
μὲ δίχως ἐρείσματα τὰ ὄριά σου,
ἐδῶ μόνον ἐγείρεται ἡ Πόλη,
ποὺ τὴν κουβαλᾷς τόσον καιρὸ
κατασιγασμένη μέσα σου,
καὶ ὑψώνεται νὰ συναντήσῃ
τὸν ὑπέρτατο θόλο.
Ἐγείρεται μέσα σου ἡ Πόλη
ἢ μήπως εἶναι ἡ ψυχὴ σου;

μπορεῖ καὶ νὰ φύγει, νὰ πάει, νὰ πάει... Κι ἐκεῖ ποὺ νομίζει πὼς νά! διάβηκε τὴ στενωπὸ ἀνάμεσα στὴ βαρβαρότητα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ στὸν πολιτισμὸ τῆς βαρβαρότητας, συντριβεται ἀπ' τὶς «ἀσπίδες». Μουντές, πρασινόμαυρες, τεράστιες τελείες μὲ τὰ καταλυτικὰ ἀραβουργήματα τῶν γραφῶν τους – σίγουρα δὲν μιλοῦν γιὰ ποίηση – στηλωμένες στὰ ὄρια τῶν δικῶν τους ὁρίων, δηλώνουν ὡμὰ κι ἀπερίφραστα τὴν πολιτισμικὴ βία ποὺ σημαδεύει τὴν καταπίεση τοῦ διαφορετικοῦ, τὴν ἄλωση τοῦ ἀλλοτρίου.

Αὐτὴ ἡ Πόλη δὲν ἀρνεῖται. Κι ἐσὺ δὲν τὴν θέλεις πιά, δὲν τὴν θέλεις ἔτσι, κι ἄς ἐπενδύεται ἡ ὑποταγμένη σου διαφορετικότητα ὅλες τῆς τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐξάρσεις κι ἄς ὀπλιζέται τῆς ἰδεολογίας τῆς κι ἄς ἐτοιμάζεται γιὰ μάχες καὶ συγκρούσεις. Αὐτὴ ἡ Πόλη δὲ σὲ θέλει. Ἡ σκέψη σου ἀρνεῖται πιά νὰ συνεχίσει πρὸς τὰ πάνω, πρὸς ὅσα τῆς ὑπόσχεται ὁ θόλος. Θὲς νὰ φύγεις μακριά. Ἀλλὰ πρέπει, λένε, νὰ συνεχίσεις, νὰ δεῖς τὰ ψηφιδωτὰ ποὺ ἀποκαλύπτει στὸν πάνω ὄροφο ἡ ἀρχαιολογικὴ «ἐξεύνα» ἐν ὀνόματι κάποιου παγκόσμιου πολιτισμοῦ (καὶ πάντως, στὸ φονταμενταλιστικὸ μεταίχμιο τῶν διεθνικῶν τουριστικῶν ἀναγκῶν

Ἐπιμέρους ἄποψη τῆς σημερινῆς μορφῆς τῶν ἀψίδων τῆς Ἁγίας Σοφίας

καὶ τῶν πολιτιστικῶν ἐπιταγῶν τῆς Οὐνέσκο). Ἡ φιδωτὴ ράμπα σὲ φέρνει (μά, πόσο ψηλὰ τελικὰ εἶναι;) στὸ γυμνὸ κῶρο τοῦ ὑπερφύου.

Τώρα προχωρᾷς πάλι μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους καὶ εἰσβάλλετε στὸ παράξενο σκηνικὸ ποὺ θέτει σὲ ἀμφισβήτηση τῆς βολικῆς διακρίσεις τοῦ μέσα ἀπὸ τὸ ἔξω, τοῦ πάνω ἀπὸ τὸ κάτω, τοῦ τεχνητοῦ ἀπὸ τὸ φυσικὸ, τοῦ φωτὸς ἀπὸ τὸ σκότος. Οἱ σκιὲς προτρέχουν καὶ ξοπίσω τους οἱ ἄνθρωποι. Οἱ σκιὲς μακραίνουν, οἱ ἄνθρωποι σταματοῦν καὶ στρέφονται πίσω νὰ δοῦν μέσα στὴν ἀπεληπισμένη γύμνια τοῦ χτίσματος τὸ ψηφιδωτό. Στέκει μόνο, καρφωμένο ὅπως εἶναι στὸν παρακατιανὸ πλαινὸ τοῖχο, κι ἀπευθύνει τὸ φωτεινὸ του μεγαλεῖο σ' ὅποιον ἔχει τὸ κουράγιο νὰ φθάσει ἴσαμε τὸ τέλος. Τὸ ψηφιδωτό· ποιὸς

τεχνίτης τὸ 'φτιαξε καὶ στέκει ἐκεῖ, οὔτε ψηλὰ οὔτε χαμηλὰ, κοντὰ μᾶς κι ὅμως τόσο μακριά, καὶ μᾶς ἀτενίζει; Τὸ ψηφιδωτό· μιὰ σκοτεινὴ Παναγία, ἕνας ἀγριεμένος Πρόδρομος· καταμεσῆς ἡρεμὸς ὁ Χριστός.

Εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ μᾶς κοιτᾷ στὰ μάτια καὶ μᾶς χαιρετᾷ στὴ γλώσσα μᾶς – ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σμᾶρι τῶν μικροπωλητῶν μὲ τῆς πολυχρωμῆς σβοῦρες, τὰ συνθετικὰ μεταξωτὰ μαντίλια καὶ τὰ τερατώδη δερμάτινα γελεκάκια ποὺ μᾶς εἶχαν ὑποδεχθεῖ στὸ προαύλιο. Ποιὸν βάρβαρο μεγαλοπρεπῆ βλέπουν τάχα στὸ πρόσωπό του οἱ παρακείμενοι βόρειοι, ποιὸν ὑποταγμένο ἀντικρίζουν οἱ ἀγέρωχοι κάτοχοι καὶ ποιὸν δικό μᾶς βλέπουμε ἐμεῖς, οἱ ξενιτεμένοι ἀπὸ χρόνια πολλὰ; Δὲν μπορεῖ, κάποιος καλὸς μάστορας θα 'βαλε τὴν τελευταία ψηφίδα σ' αὐτὰ τὰ ἀσύμμετρα μάτια ποὺ (τὸ ἔνα μελαγχολικὸ, τὸ ἄλλο ἐρωτηματικὸ) καλοῦν σὲ δέηση γιὰ τὴν λαθρανάγνωση ἑνὸς πολιτισμοῦ ποὺ ξεπηδᾷ κάτω ἀπὸ κάθε ἀσπίδα, πίσω ἀπὸ τὴ βαριά γύμνια τῶν τοίχων, μέσα ἀπὸ τὰ σκοτάδια τῶν ἀνοιγμάτων.

Ἐφθασες κι ἐσὺ σ' αὐτὴν τὴν παγερὰ ἀδιάφορη πόλη ποὺ κάνει πὼς δὲν σὲ ξερεῖ ὅμως, τὴ δική σου Πόλη, αὐτὴν ποὺ γνωρίζεις τὰ

σημάδια τῆς καὶ τὰ σήματά τῆς γιὰτὶ μεγάλωσες μαθαίνοντας νὰ τὰ ψάχνεις, ὅπως μαθαίνεις τόσα καὶ τόσα στὴ ζωὴ σου δίχως ποτὲ νὰ τὰ ἀδράξεις καὶ δίχως ποτὲ νὰ τὰ ζήσεις πραγματικά. Ἐφθασες μέσα ἀπὸ μιὰ μικρὴ δέηση στὴ δέηση αὐτῶν τῶν ψηφιδωτῶν μορφῶν, ἀδέλφια μᾶς καὶ μάνα μᾶς ποὺ συνάντησες θαρρεῖς τυχαῖα σὲ μνημόσυνο, σ' αὐτὴν τὴν Πόλη ποὺ ἔμοιαζε χρόνια πολλὰ νὰ σὲ περιμένει καὶ ποὺ νόμιζες πὼς θὰ μπορούσες νὰ τὴ διασχίσεις κι αὐτὴν, ὅπως τόσες καὶ τόσες ἄλλες, καὶ νὰ γυρίσεις στὸν τόπο σου νὰ ξαναχτίσεις μὲ ἀσφάλεια τὴ γηθειὰ τῆς εἰκόνας τῆς. ■

Ἀνήμερα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, στὰ Θεραπειὰ

Τῆς Μαρίας Ἀργυράκη

Ἡ ὑγρὴ ζέστη καὶ ἡ ἄπνοια τῆς Πόλης μὲ βρῆκε, τὸν Ἰούλιο τοῦ 2002, ἀνάμεσα σὲ στοιβες παλιῶν βιβλίων, νὰ συνταιριάζω ψήγματα τῆς ἱστορίας τῶν Θεραπειῶν, τοῦ «θερινοῦ Φαναρίου». Στις 26 τοῦ μήνα, ἀνήμερα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἓνα δροσερὸ ἀεράκι διέσχισε τὸ Βόσπορο, οἱ δαντελωτὲς φυλλωσιῶν τῶν πηλατάνων παιχνίδισαν στὸ φῶς καὶ ἡ κουρούνα, στὴν κορυφὴ τοῦ κυπαρισσιοῦ, ἔστρεψε τὸ στήθος τῆς στὸν ἄνεμο, ὕψωσε τὸ ράμφος καὶ ἀναπετάρισε.

«Καιρὸς ν' ἀφήσω τὶς ἀσκήσεις ἐπὶ χάρτου» σκέφτηκα, «μήπως καὶ γίνω γιὰ λίγο μέτοχος τῆς ζωντανῆς ἱστορίας».

Ἔτσι πῆρα τὸ θεωροεῖο γιὰ τὰ Θεραπειὰ ὅπου γιορτάζεται ἡ μνήμη τῆς, καὶ μετὰ ἀπὸ παραλιακὴ διαδρομὴ μισῆς ὥρας στὰ καθαρὰ χρώματα τοῦ πρωينوῦ Βοσπόρου, ἔφτασα στὸ πέταλο τοῦ κατάφυτου κόλπου.

Στὴν ἀντικρινὴ πλευρὰ τὸ τσιμεντένιο μεγαθήριο τοῦ *Μπουγιούκ Ταράμπια* ὅτελ ἔφραζε τὸ διάβα στὸ ἀεράκι ἀπὸ τὴ Μαύρη Θάλασσα, ρίχνοντας τὴ σκιά του στὴν ἀδειανὴ θέση τῆς καμένης, τὸ '55, Μητροπόλης Δέρκων καὶ τοῦ κατεδαφισμένου, τὸ '58, ἱστορικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Λίγο μετὰ τὴ Γερμανικὴ Πρεσβεία ἀριστερὰ, πάνω ἀπὸ τὶς φηλαμοριές, διακρίνονταν ὁ τροῦλος τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, καλὰ κρυμμένης πίσω ἀπὸ δύο παραλιακὲς πολυκατοικίες. Κτισμένη δίπλα στὸ παλιὸ Ἅγίασμα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τὸ 1860, μὲ ἔξοδο τοῦ εὐεργέτη Γ. Ζαρίφη, δύο χρόνια μετὰ τὴν ἄρση τῆς ἀπαγόρευσης ἀνέγερσης ὀρθόδοξων ἐκκλησιῶν μὲ τροῦλο, στεγάζει ἀπὸ τὸ 1977 τὴ Μητρόπολη Δέρκων.

Εἶχα ὄμως φτάσει νωρὶς γιὰ τὰ πολιτικά δεδομένα: ἐννέα παρὰ τέταρτο κι ἀκόμη δὲν εἶχε φανεῖ κανεὶς. Ἐκὰνα μία βόλτα στὸν περίβολο. Ὁ νεωκόρος, ὁ Δημητρός, μάζευε τὰ φύλλα ἀνάμεσα στὰ ταφικὰ μνημεῖα. Ἄρχισα νὰ διαβάζω ἓνα ἓνα τὰ ὀνόματα: *Σταυράκης Ἀριστάρχης, ὁ τελευταῖος Μέγας Λογοθέτης, 1835 -1925, Σπυρίδων Μαυρογένης Πασάς, Ἀρχίατρος τοῦ Ἀμπντούλ Χαμίτ, 1817-*

1902, Ἄννα Ταπεινοῦ... Σὲ λίγο εἶχα ἀποκτήσει καμιά εικοσαριά σιωπηλοῦς, καινούριους φίλους.

Ἔτσι ὅταν ἐπέστρεψα στὸ ναό, ὅπου ὁ κ. Γιῶργος ἀπὸ τὴν Πρίγκηπο εἶχε ἀρχίσει νὰ ψέλνει, μοῦ φάνηκε ἀκόμη πιὸ ἀδειανός. Προσκύνησα τὴ θαυματουργὴ εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου στὸ νάρθηκα, τὴν ἀνθοστολισμένη, ἀσημένια εἰκόνα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στὸν κυρίως ναό, καὶ κάθισα στὰ στασίδια.

Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς βασιλικῆς ἦταν εὐρύχωρο, φωτεινὸ, μὲ δύο ἡμικυκλικούς χοροὺς ἀγιορείτικου ρυθμοῦ, ἄσπρο μαρμάρينو τέμπλο καὶ ἀνοιχτόχρωμος γαλιάζιους τοίχους. Μόνο οἱ μαῦρες πινελιῆς σὲ ἀπομίμηση ὀρθομαρμάρωσης ἔρχονταν σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν ὑπόλοιπο, δυτικῆς τεχνολογίας, διάκοσμο, ἐνῶ ἡ ἐντοιχισμένη καρδιὰ τοῦ Γ. Ζαρίφη ἐντάσσονταν ἀπολήτως στὶς κοσμικὲς ἀντιλήψεις τῆς ρωμαϊκῆς κοινότητας τῆς ἐποχῆς.

Σὰν σὲ ὑπαινικτικὴ ἀντίστιξη, στὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὸν γυναικωνίτη, φυλάσσονταν, ὅπως μοῦ εἶχε πει ὁ Μητροπολίτης Θεοδορουπόλεως Γερμανός, κειμήλια τοῦ ἱστορικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ὁ ἐξάιρετος ἱεράρχης εἶχε διατελέσει, ἀπὸ τὸ '54, πολλὰ

χρόνια ἱερέας καὶ κατόπιν Μητροπολίτης Δέρκων, στὰ Θεραπειὰ. Ἡ φίλη μου, ἡ κυρία Τασούλα, μὲ εἶχε προτρέψει νὰ τὸν συναντήσω:

«Αὐτὸν ἀξίζει νὰ τὸν φιλήσεις τὸ χέρι. Εἶναι πραγματικὸς ἅγιος!»

Καὶ πράγματι ὁ Γέροντας, παρόλο ποὺ ἐπέμενε πῶς καταλληλότερος θὰ ἦταν ὁ νῦν Μητροπολίτης Δέρκων Κωνσταντῖνος, εἶχε σκύψει μὲ πατερικὴ ἀκτινοβολία πάνω στὴ μελέτη μου, ἐξιστορώντας μου ὄχι μόνο τὰ πάθη τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἁγιασμάτων τοῦ προαστίου ἀλλὰ καὶ ἐξηγώντας μου, στωικά, τί σημαίνει *ἀντιμῆνσιον* καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ *μαργαρίτες τοῦ Κυρίου*.

Τώρα ἡ ἀνάμνηση τῶν λόγων του ἔπεφτε στὶς γωνιῆς τοῦ ναοῦ σὰν δέσμη ζεστοῦ φωτός. Τί δὲ θὰ ἔδινά νὰ ξαναβρισκόμουν κοντὰ του!

Κοίταξα γύρω. Ἡ Τασούλα ἀκόμη νὰ φανεῖ. Ὁ ψάλτης

Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀργυρουπόλεως Καθλινίκος κατὰ τὴ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως.

Ἀνήμερα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς,
ἓνα δροσερὸ ἀεράκι διέσχισε τὸ
Βόσπορο, οἱ δαντελωτὲς φυλλωσιῶς
τῶν πλατάνων παιχνίδισαν στὸ φῶς
καὶ ἡ κουρούνα,
στὴν κορυφὴ τοῦ κυπαρισσιοῦ,
ἔστρεψε τὸ στῆθος τῆς στὸν ἄνεμο,
ὑψωσε τὸ ράμφος καὶ ἀναπετάρισε.

ἐξακολουθοῦσε νὰ ψέλνει στὸν ἀδειανὸ ναό. Εἶχε πάει 9:20.

«Μᾶλλον δὲ θὰ γίνῃ λειτουργία σήμερα», σκέφτηκα. «Ἄς πηγαίνω...».

Καὶ ἀκριβῶς ἐκείνη τὴ στιγμή, ἀπὸ τὴν πύλη τῆς πρόθεσης, βγήκε, ἀνάληφρη σὰν αὔρα πρωινή, μιὰ εὐθραυστη μορφή με ὠμοφόριο καὶ κατευθύνθηκε πρὸς τὸ χοροστάσι.

«Λές;...» ἀνασκήρτησα, μὰ ἡ λογικὴ ἀπέκλεισε τὸ ἐνδεχόμενο: ἤξερα πὼς ὁ Γέροντας Θεοδωρουπόλεως, ἀφιερωμένος στὸ ἔργο τοῦ πνευματικοῦ, δὲν ἱερούργουσε πλέον.

Μόλις ὅμως ἡ μορφή με τὸ ὠμοφόριο ἄρχισε νὰ ψέλνει δίχως νὰ κοιτάζει τὸ ψαλτήρι, ἀποδίδοντας νόημα στὴν κάθε λέξη ξεχωριστὰ σὰν νὰ τὶς γυάλιζε μία-μία στοργικὰ στὸ μανίκι τοῦ πρὶν μᾶς τὶς παραδώσει, δὲν χωροῦσε καμιὰ ἀμφιβολία: ἦταν ὄντως ὁ Ἅγιος Θεοδωρουπόλεως!

Ὁ Γέροντας ἔψαλλε ὑποδεικνύοντας με ἀπαλῆς κινήσεις ποῖο κείμενο καὶ ἀπὸ ποῖο σημεῖο τὸ ἐπιθυμοῦσε. Τὰ ἄσπρα εὐγενικὰ δάχτυλά του παρακολουθοῦσαν τὴ μελωδία εὐλαβικὰ καὶ τὴν ἐρμήνευαν, σματατώντας λίγο σὶς δοξαστικὲς φράσεις σὰν νὰ τὶς ὑπογράμμιζαν. Σὲ λίγο ἔφτασε κι ὁ ψάλτης ἀπὸ τὸ *Μπουγιούκ Ντερέ*.

Κάποια στιγμή ὁ Γέροντας μπῆκε στὸ ἱερό. Σὲ λίγο ἄναψαν οἱ πολυέλαιοι καὶ ἐμφανίστηκε στὴν Ὁραία Πύλη, ἀπαστρέπτων στὰ δεσποτικά του ἄμφια, χρυσαφένια καὶ ροδακινί, με τὴν ἐπισκοπικὴ του ράβδο καὶ τὴ μίτρα με τοὺς πολυτίμους λίθους. Με τὸ ἀχνό, πρᾶο χαμόγελο καὶ τὰ συμπονετικά, γεμάτα ἐγρήγορη μάτια του, ταυτόχρονα στραμμένα πρὸς ἐμᾶς, ποὺ τώρα εἶχαμε πληθύνει ἀρκετὰ, καὶ σὲ κάποιο ὄραμα ποὺ αἰωροῦνταν ἴσως κάτω ἀπὸ τὸν Παντοκράτορα.

Ἀνέβηκε στὸν ἐπισκοπικὸ θρόνο. Ὁ ψάλτης ἀπὸ τὰ Πριγκηπόννησα, ἓνας νεαρὸς ἱερέας καὶ ὁ π. Νικόλαος, στάθηκαν μπροστά του κι ἔκαναν τὴ βαθιὰ γονυκλισία ποὺ πρωτοεῖδα στὸν πατριαρχικὸ ναό. Ὁ Δεσπότης τοὺς εὐλόγησε. Πὼς περιγράφεται ὅμως ἡ εὐλογία του; Τοὺς

εὐλόγησε ὁρατὰ, φάνηκε ὅμως σὰν ἡ εὐλογία του νὰ εἶχε ἀρχίσει, σιωπηλὰ, πολὺ πιὸ πρὶν καὶ νὰ συνεχιζόταν πάλη μετὰ. Σὰν τὸ ὁρατὸ σημάδι τῆς εὐλογίας νὰ ἦταν μόνον ἡ κορυφὴ ἐνὸς βράχου στὴ θάλασσα. Αὐτὴ ἡ ἀδιάσπαστη μουσικὴ ἐπικοινωνία με τὸ ἀόρατο ἔκανε τὸν Γέροντα νὰ λάμπει, ὄχι τὰ ἄμφια.

Σὲ λίγο ἔφτασε καὶ ὁ –μακαριστὸς σήμερα– Ἅγιος Κολωνείας Γαβριήλ, ἄλλο ἓνα κομμάτι τῆς ζωντανῆς ἱστορίας τῶν Θεραπειῶν. Μόνον ὁ Μητροπολίτης Δέρκων Κωνσταντῖνος ἀπουσίαζε, γιὰ λόγους ὑγείας, ἀπὸ τὴν θεραπευτικὴ συναστρία.

Ἡ Τασοῦλα δὲν ἄργησε νὰ ἐμφανιστεῖ καὶ πῆρε θέση δίπλα μου. Εἶχαν ἤδη μαζευτεῖ καμιὰ σαρανταριά πιστοί.

Τὴν ὥρα τῆς Θείας Κοινωνίας, πράγμα παράξενο, κανένας δὲν κινήθηκε ἀπὸ τὴ θέση του. Μόνον μία νεαρὴ κοπέλα στάθηκε μπροστὰ στὴν Ὁραία Πύλη, τὴν ὥρα ποὺ ὁ Γέροντας γύριζε με τὸ δυσκόπητρο ἄθικτο πρὸς τὴν Ἁγία Τράπεζα. Οἱ νεαροὶ ἱερεῖς ἔσκυψαν καὶ τὴ ρώτησαν κάτι διακριτικά. Καὶ ἐκείνη ἐπέστρεψε κατακόκκινη καὶ σαστισμένη στὴ θέση τῆς.

Ὁ Γέροντας ξαναεμφανίστηκε στὴν Ὁραία Πύλη.

«Θὰ κάνει ἄραγε

κήρυγμα;» μονολόγησε ἡ Τασοῦλα.

Καὶ ὄντως, ὁ Γέροντας ἄρχισε με τὴν ἡρεμν, διακριτικὴ φωνή του:

Μαζευτήκαμε σήμερα γιὰ νὰ γιορτάσουμε τὴ μνήμη τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Γεννήθηκε στὴν πολίτεια τῆς Ρώμης καὶ ξεχώρισε ἀπὸ μικρὸ παιδί γιὰ τὴν εὐσέβεια καὶ τὴ συμπόνια τῆς. Παρακολουθοῦσε τὶς χριστιανικὲς λειτουργίες σὶς κατακόμβες καὶ συμβαπτίστηκε με τοὺς μοναχοὺς. Συνέχισε νὰ διδάσκει τὸ λόγιο τοῦ Θεοῦ σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς ἐπικράτειας καὶ ἡ φήμη τῆς γρήγορα ἀπλώθηκε παντοῦ.

Κάποτε ὁ αὐτοκράτορας Ἀντωνίνος ἄκουσε πὼς ἡ Παρασκευὴ διδάσκει γιὰ τὴν ἔλευση τοῦ ἐνὸς καὶ μοναδικοῦ ἀληθινοῦ Βασιλέα, κι ἐκεῖνος φοβήθηκε πὼς θὰ τοῦ πάρει τὸ θρόνο. Ἔτσι διέταξε νὰ συλληφθεῖ ἡ γυναίκα αὐτὴ καὶ νὰ θανατωθεῖ. Ζήτησε νὰ βράσουν ἰάδι καὶ νερό καὶ νὰ τὴ

Ἀνάσταση στὸν αὐλόγυρο τῆς Μουχλιώτισσας. Πάσχα τοῦ 1963.

Ἀνήμερα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἔφυγα κι ἐγὼ ἀπὸ τὰ Θεραπεῖα «πετώντας», παίρνοντας γιὰ ἀντίδωρο τὴ ζωντανὴ ἱστορία.

ρίξουν μέσα. Θέλησε μάλιστα νὰ εἶναι κι ὁ ἴδιος παρὼν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σὲ μαρτύριο. Ἡ Παρασκευὴ ὅμως, προσηλωμένη στὴν προσευχὴ, ἔμεινε ἀθικτὴ ἀπὸ τὸ μαρτύριο, σὲ σημεῖο μάλιστα ποὺ ὁ Ἄντωνίνος νὰ δυσπιστήσῃ καὶ νὰ ζητήσει ἀπὸ τὴν ἴδια νὰ τοῦ ρίξει λίγο νερὸ καὶ λάδι γιὰ νὰ διαπιστώσῃ ἂν ἦταν καυτὸ. Ἡ Παρασκευὴ ὄντως τὸ ἔκανε, καὶ τότε ὁ αὐτοκράτορας τυφλώθηκε. Τὴν παρακάλεσε νὰ τὸν σώσει, καὶ ἡ ἁγία, μέσα σὲ μαρτύριό της, προσευχήθηκε χαρίζοντάς του καὶ πάλι τὴν ὄρασή του. Γι' αὐτὸ πιστεύεται πὼς ἡ Ἁγία γιαιτρεύει τὰ μάτια, βοηθάει τοὺς ἀνθρώπους νὰ βροῦν τὴ σωστὴ ὄρασή τους.

Ὁ Ἄντωνίνος στὴ συνέχεια τὴν ἄφησε ἐλεύθερη, ἀργότερα ὅμως συνελήφθη ἀπὸ ἄλλοιους διώκτες καὶ ἐδέχθη τὸν διὰ μαρτυρίου θάνατον. Ἡ Ἁγία συνεχίζει νὰ ζεῖ στὰ οὐράνια καὶ μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσει. Ἔτσι, ὅταν οἱ δικές μας δυνάμεις δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ ν' ἀνταπεξέλθουμε στὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς, ἄς στρεφόμεστε μὲ τὴν προσευχὴ μας στὴν Ἁγία γιὰ ν' ἀντλήσουμε δυνάμεις καὶ νὰ δοῦμε τὰ πράγματα καθαρὰ.

Τώρα σειρὰ εἶχε ἡ ἀρτοκλασία. Ὁ Δεσπότης γύρισε πάλι σὲ τὸν θρόνο, ἐνῶ δεξιά, ἀριστερὰ καὶ μπροστὰ του στάθηκαν οἱ τρεῖς ἱερεῖς, ἀκουμπώντας τὸ ἓνα χέρι στὸν ἄρτο ποὺ τοὺς ἔνωσε ὅλους μαζί. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ συμβολισμὸς δὲν μοῦ πέρασε ἀπαρατήρητος.

Στὸ τέλος ἄνοιξε ἡ κεντρικὴ πύλη τοῦ νάρθηκα.

«Θὰ γίνῃ περιφορά;» ἀναρωτήθηκε ἡ Τασούλα καὶ μὲ σκούνησε νὰ πᾶμε δίπλα σὲ τὸ εἰκόνημα.

Ὁ νεωκόρος ἔβγαλε τὴ βαριὰ εἰκόνα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἀπὸ τὴ βάση της καὶ εἶπε:

«Τώρα ὁποῖος θέλῃ ἄς βοηθήσῃ...».

Κάποιες ἡλικιωμένες κυρίες προσφέρθηκαν ἀμέσως. Ἡ Τασούλα πῆρε τὴν τσάντα ἀπὸ τὰ χέρια μου καὶ μοῦ ἔγνεψε νὰ πάω.

Ἀγκαλιάσαμε, τρεῖς γυναῖκες μαζί, τὴν εἰκόνα καὶ τεθήκαμε ἐπικεφαλῆς τῆς λιτανείας. Νόμιζα πὼς θὰ ἴλυγίζα ἀπὸ τὸ βάρος. Ντράπηκα ὅμως τὶς ἄλλες κυρίες καὶ

ἔβαλα τὰ δυνατά μου, ὥσπου ξέχασα τὸ βάρος ἐντελῶς. Περάσαμε δίπλα ἀπὸ τοὺς κεκοιμημένους φίλους μας, σταματήσαμε στὶς εἰσόδους τοῦ ναοῦ, στὴν κόγχη ὅπου ἔψαλλαν οἱ ἱερεῖς κι ὕστερα ἐπιστρέψαμε σὲ τὸ ναό.

Ἡ λιτανεία τέλειωσε. Πρὶν βγῶ εἶδα τὴ νεαρὴ κοπέλα νὰ ἐξηγεῖ κατὰ τοὺς ἱερεῖς. Ἐκεῖνοι ἔβαλαν τὸ χέρι στὴν καρδιά, ἔκαναν μία ἐλαφρὴ ὑπόκλιση καὶ τῆς πρόσφεραν τὴ θεία μετάληψη.

Τὸ ἐκκλησίασμα τώρα εἶχε μαζευτεῖ μπροστὰ σὲ τὸ Ἅγίασμα καὶ ἀντάλλαξε χαιρετισμούς.

Ἡ ὥρα ἦταν 12:30. Ὁ ἥλιος βρισκόταν σὲ ψηλότερο σημεῖο, τὸ ἀεράκι εἶχε πέσει, τὰ χρώματα ξεθώριαζαν καὶ ἡ ὑγρὴ ζέστη εἰσχωροῦσε πάλι ἀπειλητικὰ κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα.

Σὲ μία ἄκρη ὁ Γέροντας συνομιλοῦσε μὲ τὴ φίλη μου. Ἔτρεξα νὰ τοὺς βρῶ.

«Ὡραῖα τὰ περάσαμε προχτές», μοῦ εἶπε γελῶντας καλοῦκαρδα.

Μόλις ποὺ πρόλαβα νὰ ψελλίσω δύο λόγια εὐχαριστίας. Χαιρέτησε, στράφηκε πρὸς τὴν αὐλόπορτα, προχώρησε, καὶ χάθηκε μέσα σὲ τὸ δυνατὸ φῶς τοῦ μεσημεριοῦ, ἀφήνοντας τὸ ζωντανὸ μελίσσι νὰ βουίζει κάτω ἀπὸ τὰ φυλλώματα τῆς φηλαμουριάς.

Ἐνα νεαρὸ κοτσύφι ξεπρόβαλε μέσα ἀπὸ τὸν κισσό, ἔστριψε ἱοξὰ τὸ κεφαλάκι του καὶ ἔβαλε σημάδι ἓνα κομμάτι οὐρανοῦ πάνω ἀπὸ τὴ σιδερένια αὐλόπορτα. Ὑστερα ἄνοιξε τὰ φτερά του, σηκώθηκε ψηλὰ καὶ χάθηκε κι αὐτὸ πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση.

Ἔτσι, ἀνήμερα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἔφυγα κι ἐγὼ ἀπὸ τὰ Θεραπεῖα «πετώντας», παίρνοντας γιὰ ἀντίδωρο τὴ ζωντανὴ ἱστορία, καὶ γύρισα νὰ συνεχίσω τὶς ἀσκήσεις ἐπὶ χάρτου. Τίποτα ὅμως πιά δὲν θὰ θύμιζε τὴ σκόνη παλιῶν βιβλίων ποὺ εἶχα ἀφήσει πίσω τὸ πρωί. ■

Μεγάλη Πέμπτη. Φανάρι 1903.

Δρόμος μακρὺς... Κύριε, βοήθει!

Τοῦ Γιώργου Σεφέρη

Δευτέρα, 21 Αυγούστου 1950

«Χριστέ, βοήθει», διαβάζεις τὸ μονόγραμμα τοῦ Σταυροῦ, καθὼς περνᾷς τὴν πόρτα τῆς Ἁγίας Σοφίᾶς κι ἀκοῦς τὰ περιστέρια νὰ χτυποῦν τὰ φτερά τους κάτω ἀπὸ τοὺς μεγάλους θόλους. «Κύριε, βοήθει τὸν δοῦλον σου... Κύριε, βοήθει...», ἔλεγαν τὰ μονόπετρα μοναστήρια μέσα στὶς ἔρημες ἡλακαδιές. Πέρα, κοντὰ στὰ τείχη, στὴ Μονὴ τῆς Χώρας, ἓνα ψηφιδωτὸ κυπαρίσσι παίζει ἀκόμη μὲ τὴν νιοὴ τοῦ ἀγέρα. Στὴ γειτονιὰ τοῦ Νικήτα τοῦ Χωνιάτη, στὸν Ἅγιο Θόδωρο, οἱ βασιλιάδες τοῦ Ἰσραὴλ ἀνασαινοῦν ἀκόμη γύρω ἀπ' τὴ Θεοτόκο μὲ τὸ Βρέφος. Συλλογίζεσαι τὴν ἀνάληψη δύο μεγάλων παραδόσεων μέσα στὴ τελειότητα μιᾶς, μοναδικῆς, καινούριας δημιουργίας· αὐτὸ τὸ συγκλονιστικὸ φαινόμενο ποὺ σοῦ δείχνει τὸ ἡλιχρὸ κυπαρίσσι. Συλλογίζεσαι πὼς μόλις τώρα, ἴσως ἐπειδὴ ἔρχεσαι ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, ἀρχίζεις νὰ καταλαμβάνεις τὸ Βυζάντιο. Ἐπειτα κοιτάζεις τὴν τέχνη σου: ἂν εἶχαμε καὶ γιὰ τὰ γράμματα μιὰ Μονὴ τῆς Χώρας... Ἀλλὰ γιὰ τὰ γράμματα, ὅταν χάθηκε ἡ Αὐτοκρατορία, οἱ δύο παραδόσεις ἔμειναν ξένες καὶ πολέμιες, ὅπως ἦταν πάντα – γιὰ νὰ τὶς κληρονομήσεις κι ἐσύ. Σὲ παίρνει πίκρα: νιώθεις πὼς περπατᾷς, ἀκόμη, κάπου ἀνάμεσα στὰ Κόραμα καὶ στὸ Μοναστήρι τοῦ Μετοχίτη. Ὁ δρόμος εἶναι μακρὺς. Κύριε, βοήθει!...

Κυριακὴ, 27 Αὐγούστου 1950

... Ἀνάγκη γιὰ χάζεμα· βγήκαμε στοὺς δρόμους καὶ καταλήξαμε στὴν Ἁγία-Σοφιά. Τὸ Μουσεῖο, ὅπως τὴ λένε τώρα, ἀνοίγει τὶς Κυριακὲς στὴ μία. Ἔτσι περίσσεψε καιρὸς γιὰ νὰ προσέξω τὴν ἐξωτερικὴ τῆς ὄψη· ὄχι ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ μπαίνουμε τώρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ δυτικὴ, τὴν κύρια εἴσοδο, τὴν κλειστή. Μπροστὰ τῆς πολλὰ σαρίδια, ὅμως εἶναι τὸ μόνο μέρος ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει μιὰν ἰδέα, ἔστω καὶ πολλὴ ἀμυδρὴ, τοῦ προσώπου τῆς ἐκκλησιαῶς.

Πάντα καινούρια ἢ κατάπληξη, κάθε φορὰ ποὺ μπαίνω στὸ μέγα μοναστήρι: αὐτὸς ὁ τρυφερὸς ἀνασσαμὸς τοῦ χώρου.

Ξανακρέμασαν τὰ μεγάλα στρογγυλὰ σκουτάρια μὲ τὰ

μουσουλμανικὰ καλλιγραφήματα. «Εἶναι ἔργα μεγάλων καλλιγράφων», εἶχε ἐξηγήσει ὁ Ραμαζάνογλου. «Δοκιμάσαμε νὰ τὰ βγάλουμε. Δὲν τὰ χωροῦσαν οἱ πόρτες· τὰ ξανακρέμασαμε γιὰ νὰ μὴν τὰ καταστρέψουμε». Ἀπὸ τὰ χέρια αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου κρέμονται τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Πόλης. Εἶναι τόσο χτυπητὰ αὐτὰ τὰ πρασινόχρυσα ἔργα καὶ τόσο θαυμάσια τοποθετημένα, ποὺ δὲν ἀφήνουν οὔτε μιὰ γωνιὰ ὅπου νὰ μπορεῖς νὰ κοιτάξεις, χωρὶς νὰ παρεμβάλουν τὴν καμπύλη τους ποὺ κόβει σὰν πριόνι τὶς γραμμὲς τῆς ἐξάσιας οἰκοδομῆς.

Ἡ Ἁγία-Σοφία εἶναι, πρὶν ἀπὸ τὶς ἡλεπομέρειες, τὸ ἄπλωμα καὶ τὸ φτερούγισμα ἑνὸς χώρου κάτω ἀπὸ τὸν τροῦλο· μιὰ εὐρυχωρία γραμμῶν ποὺ ἀνασαινοῦν. Αὐτὲς τὶς γραμμὲς, αὐτὰ τὰ φτερουγίσματα, τὰ πρασινόχρυσα σκουτάρια τὶς κόβουν καὶ τὶς κομματιάζουν σὰν νὰ ἦταν οἱ τροχοὶ ποὺ βασάνισαν τὴν Ἁγία Αἰκατερίνη.

Κοντὰ σ' αὐτὰ «ποὺ δὲν χωροῦσαν οἱ πόρτες», μείναν καὶ ξανακρέμαστηκαν καὶ τὰ μικρά, τὰ μακρόστενα, πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἱεροῦ, καθὼς καὶ τὰ τούρκικα μπαϊράκια. Ἀπὸ τὴν τελευταία φορὰ ποὺ εἶδα τὸ ναδ, ἔχει γίνῃ μιὰ συστηματικὴ μουσουλμανικὴ ἀποκατάσταση, προσβλητικὴ γιὰ ὅποιον ἀνθρώπο σέβεται τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης.

Κυριακὴ, 3 Σεπτέμβρη 1950

Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Τήρων. «Ἐπὶ βυζαντινῶν ἐκαλεῖτο ὁ Φανερωτῆς» (Κιθισσέ τζαμισί). Σὲ τοῦτη ἐδῶ τὴ συνοικία ἦταν τὸ σπίτι τοῦ Νικήτα τοῦ Χωνιάτη, ποὺ κἀκε στὰ 1204 (Λατίνοι). Ζωντανὰ ψηφιδωτὰ στὸ Νάρθηκα. Στὸ δεξιὸ θόλο, ἔξοχη Θεοτόκος μὲ τὸ βρέφος, περιτριγυρισμένη, στὰ σφαιρικὰ τρίγωνα, ἀπὸ τοὺς βασιλιάδες τοῦ Ἰσραὴλ. Στὸν κεντρικὸ θόλο οἱ Ἀπόστολοι. Ὅταν τὴν ἐπισκεφθῆκαμε, ἡ ἐκκλησιαὴ ἦταν ἐκλογικὸ κέντρο γιὰ τὶς δημοτικὲς ἐκλογές. Μᾶς πῆραν γιὰ ψηφοφόρους. ■

Κείμενα καὶ φωτογραφία ἀπὸ τὸ βιβλίο «Ἡ Κωνσταντινούπολη τοῦ Γιώργου Σεφέρη», ἐκδ. Καστανιώτης.

Ἡ σημασία γιὰ τὸ Γένος τῆς Κωνσταντινουπολίτικης Παράδοσης

Τοῦ Νικόλαου Οὐζούνογλου

Τὸ κυριότερο συμπέρασμα ποὺ μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία εἶναι ὅτι οἱ κρατικές ὀντότητες, ὅσο καὶ ἰσχυρές νὰ εἶναι, ἔρχονται καὶ παρέρχονται. Ἡ ἱστορία ἔχει καταγράψει τὴν διέλευση ἀπὸ τὸ σκηνικὸ πανίσχυρων κρατῶν ποὺ κυριάρχησαν σὲ τεράστιες ἠπειρωτικές ἐκτάσεις ὅμως ἢ συμβολὴ τους ἦταν ἢ καταστροφὴ προϋπαρχόντων πολιτισμῶν χωρὶς νὰ ἀφήσουν σημαντικὸ ἴχνος στοὺς μετέπειτα αἰῶνες.

Τί εἶναι ὅμως τὸ πλεόν σημαντικὸ καὶ καθοριστικὸ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος; Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτὸ εἶναι ὁ χαρακτήρας τῶν **πολιτισμῶν** ποὺ ἔχουν δημιουργηθεῖ στὴν ἱστορία. Πολιτισμὸς εἶναι οἱ κώδικες συμπεριφορᾶς τῶν μελῶν μιᾶς κοινότητας ἀνθρώπων μὲ κοινὲς καταβολὲς μεταξύ τους, πρὸς ἄλλες κοινότητες καὶ ἐπίσης πρὸς τὴν φύση. Ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ τὸν πλεόν καθοριστικὸ παράγοντα στὴν διαμόρφωση αὐτῶν τῶν κωδίκων συμπεριφορᾶς. Οἱ πολιτισμοὶ ποὺ παρέμειναν κλειστοὶ χωρὶς νὰ ἀλληλεπιδροῦν μὲ ἄλλους πολιτισμοὺς ὀδηγοῦνται σὲ μαρasmus καὶ ἐξαφάνιση. Ἀντίθετα βλέπει κανεὶς στὴν ἱστορία ὅτι οἱ πολιτισμοὶ ποὺ διέπρεψαν καὶ προσέφεραν στὸ ἀνθρώπινο γένος εἶναι αὐτοὶ ποὺ εἶχαν τὴν ἰκανότητα νὰ ἀφομοιώνουν **ὁμοοῦσια** στοιχεῖα ἀπὸ ἄλλους πολιτισμούς.

Προϋπόθεση γιὰ τὴν συνέχιση μιᾶς κοινότητας-ἐνὸς γένους (ἢ ἔθνους ὅπως ἔχει καθιερωθεῖ νὰ ὀνομάζεται σήμερα) νὰ παραμείνει ἐλεύθερο καὶ νὰ δρᾷ διατηρώντας τὸν πολιτισμὸ του εἶναι νὰ διαθέτει ἄμυνα ἐξίσου ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ. Ἡ ἠθικὴ ἄμυνα ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἰκανὴ συνθήκη τῆς διατήρησης ἐνὸς πολιτισμοῦ ὡς ἀνεξάρτητης παρουσίας στὴν ροὴ τῆς ἱστορίας. Ἡ κατάρρευση τῆς ὑλικῆς ἄμυνας εἶναι εὐκόλη ὄν ἐξουδετερωθεῖ ἢ ἠθικὴ ἄμυνα καὶ ἢ ὅποια πρωτίστως βασιζέται στὴν αὐτογνωσία τῆς ἱστορικῆς προέλευσης καὶ ἀποστολῆς τῆς κοινωνίας ποὺ ἀφορᾷ. Ἐπομένως ἡ γνώση τῆς ἱστορίας καὶ κυρίως τῶν κομβικῶν σημείων της ἔχει ἐξαιρετικὴ σημασία γιὰ τὸ μέλλον ἐνὸς πολιτισμοῦ καὶ τοῦ γένους ποὺ ἀντιπροσωπεύει.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἄντεξε γιὰ πολλοὺς αἰῶνες σὺς

συνθῆκες σχεδὸν ὀλοκληρωτικοῦ ἀφανισμοῦ λόγῳ τῆς πολιτισμικῆς του παράδοσης ποὺ στηριζόταν στὴν ἐκκλησιαστικὴ του παράδοση.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1821, ποὺ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀρχὴ ὅτι τίποτα στὴν ἱστορία δὲν εἶναι ἀδύνατο, ἐπέτυχε λόγῳ τῆς διάσωσης τῆς ἱστορικῆς μνήμης σὺς γενεὲς ποὺ ἔζησαν κάτω ἀπὸ σκληριά. Ὅμως ἡ δημιουργία τοῦ ἀκρωτηριασμένου ἐλεύθερου κράτους ἔφερε στὸ προσκήνιο νέα ζωτικῆς σημασίας ζητήματα μὲ τὴν ὑποταγὴ τοῦ ἐλεύθερου κράτους ἰδεολογικὰ σὲ μὴ ὁμοοῦσια στοιχεῖα προερχόμενα ἀπὸ τὴν Δύση. Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἑλληνισμοῦ ποὺ εἶναι ὁ κατεξοχὴν ἀνοικτὸς πολιτισμὸς καὶ τὴν ἐπικράτηση στὸν κρατικὸ ἐπίπεδο τῆς «Κορατικῆς» ἰδεολογίας

ἐξασθένησε τὴν ἠθικὴ ἄμυνα τοῦ γένους. Ἀκόμα καὶ ἡ «Μεγάλῃ Ἰδέα», ὡς ἡ ἑλληνικὴ ἔκδοση τοῦ δυτικοφερμένους ἰδεολογίας τοῦ ἔθνους-κράτους, ποὺ προτάθηκε ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ φιλογαλλικοῦ κόμματος Ἰ. Κωλέττη τὸ 1844 ἀποτελεῖ τὸ ἰδεολόγημα τοῦ παλαιοκομματικοῦ συστήματος νὰ χρησιμοποιεῖ τὸν ἀλύτρωτο ἑλληνισμὸ σὺς ἐξωτερικὲς πολιτικὲς ἔριδες γιὰ κομματικὰ ὀφέλη. Ἡ

Ανάγλυφη πλάκα στὸν περιβολὸ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ποταρᾶ. 6 Δεκεμβρίου 1830.

ἀποκαλούμενη σήμερα 3ῃ Ἑλληνικῇ Δημοκρατίᾳ ἢ συνήθως «Μεταπολίτευση» ἀκολουθεῖ τὴν παράδοση αὐτὴ τῆς ἀποστροφῆς ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ σημερινὸ πολιτικὸ σύστημα τῆς «Μεταπολίτευσης» ποὺ κατὰ πολλοὺς ἀναλυτὲς διέρχεται ἀπὸ ὑπαρξιακὴ κρίση μήπως δὲν ἔχει βασιστεῖ σὲ σημαντικὸ βαθμὸ στὴν συγκάλυψη τῆς τραγωδίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κύπρου καὶ τὴν ἐγκατάληψη τῶν κατοχυρωμένων μὲ διεθνεῖς συμβάσεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τῶν νησιῶν Ἰμβρου καὶ Τενέδου;

Ἡ στάση σὲ ζωτικὰ ζητήματα ἐπιβίωσης ἔναντι μιᾶς ἐξωτερικῆς ἀπειλῆς προέρχεται ἀπὸ τὸν βαθμὸ ἠθικῆς ἀντίστασης καὶ σὲ δεύτερο βαθμὸ σὺς συνθῆκες τῆς ὑλικῆς ἄμυνας. Μὲ συστηματικὸ τρόπο βλέπουμε σήμερα τὴν συστηματικὴ δρᾶση τῆς παραποίησης καὶ παραμόρφωσης τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας. Βλέπουμε καθημερινὰ τὴν ἀχαλίνωτη δρᾶση τῶν «ἀποδομιστῶν» τῆς ἱστορίας

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἄντεξε
γιὰ πολλοὺς αἰῶνες
στὶς συνθήκες
σχεδὸν ὀλοκληρωτικοῦ ἀφανισμοῦ
λόγω τῆς πολιτισμικῆς του παράδοσης
ποὺ στηριζόταν
στὴν ἐκκλησιαστικὴ του παράδοση.

Ἀνάγλυφος δικέφαλος αἰετὸς στὸ δάπεδο τῆς ἐκκλησίας τῆς «κατὰ τὸ Σαλήμ-τομπρούκι Θεοτόκου».

νὰ υφέρπει καὶ νὰ προσπαθεῖ νὰ ἀλλοιώσει τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Τὸ θέμα τοῦ βιβλίου τῆς 6ης Δημοτικοῦ τὸ 2005 εἶναι πολὺ γνωστό. Δυστυχῶς ἡ προσπάθεια αὐτὴ εἶναι πολὺ πλεονεκτική. Πρόσφατα ἐκδόθηκε ἱστορικὸ «μυθιστόρημα» (συγγραφέας εἶναι σύμβουλος πρώην Πρωθυπουργοῦ) ποὺ ἔχει σὰν κεντρικὸ θέμα τὴν ἀνακάλυψη μιᾶς «περγαμηνῆς» μὲ τὴν ὁποία δῆθεν ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ψεῦμα τὸ ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἔπασε ἀμυνόμενος στὴν Κωνσταντινούπολη ἀλλὰ ἐγκατέλειψε τὴν Πόλη κρυφὰ λιποψυχώντας. Ἐξάλλου ὅλοι βλέπουμε καθημερινὰ νὰ δροῦν κρατικοδοίαιτα ἰδρύματα ποὺ προσπαθοῦν νὰ στρεβλώσουν τί συνέβη στὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Ἀνατολῆς (Πόντου, Μ. Ἀσίας καὶ Θράκης). Ἦδη ὑπάρχουν «ἐκκλητικοί» τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ποὺ θέλουν νὰ παρουσιάσουν τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ θύμα ὡς θύτη. Παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ὅλοι αὐτοὶ οἱ «ἀποδομιστές» εἶναι καὶ αὐτοκόλλητες τῆς ἐξουσίας.

Ἡ δράση τῶν «ἀποδομιστῶν» ἔχει δυὸ βασικοὺς στόχους : α) τὴν κάμψη τῆς ἠθικῆς ἀντίστασης τοῦ Γένους καὶ β) τὴν ψυχικὴ ἱκανοποίηση τῶν ἴδιων μὲ τὴν ἄρνηση τῶν πράξεων μαζικῆς βίας κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας.

Οἱ μηχανισμοὶ ποὺ προωθοῦν τὴν προσπάθεια αὐτὴ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν τόσο στὴν σφαῖρα τῶν μηχανισμῶν προώθησης τῆς ὑποταγῆς ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχικῶν τραυμάτων ποὺ ὀφείλονται σὲ διάφορες προσωπικὲς ἐμπειρίες. Σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις ἔχουμε συγγραφεῖς ποὺ γράφουν τὴν ἱστορία κατὰ παραγγελία. Ἡ παραγγελία δὲν γίνεται μὲ ἀπευθείας μὲ ἐπὶ ἀμοιβῆ ἀνάθεση ἀλλὰ μὲ τὸν ἔλεγχο ἐρευνητικῶν κονδυλίων καὶ ὑποτροφιῶν. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἀρκετὲς περιπτώσεις «ἱστορικῶν» ποὺ διακατέχονται ἀπὸ τὸ σύνδρομο τῆς πατροκτονίας λόγω ἐνδοοικογενειακῶν τραυματικῶν ἐμπειριῶν καὶ καταφέρονται κατὰ τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας ἔχοντας μῖσος πρὸς αὐτὰ ποὺ πρέσβευε ὁ πατέρας τους ὡς πρότυπο.

Ἀξιοσημείωτο στὴν ὑπόθεση τῆς διάσωσης τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας εἶναι ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια ἕνας σημαντικὸς ἀριθμὸς ἐρευνητῶν ἀπὸ τὴν Τουρκία (μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι μὴ-Τοῦρκοι) μὲ θάρρος ψυχῆς καὶ ἀκόμα

ἀντιμετωπίζοντας πολλοὺς κινδύνους ἔχουν δημοσιεύσει πολλὴ ἀξιόλογη ἐργασία μὲ τὶς ὁποῖες ἀποδεικνύουν τὸ προσχεδιασμένο τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν Χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς (Ἑλλήνων, Ἀρμενίων καὶ Ἀσσυρίων). Ἐπομένως ἔχουμε τὸ τραγικὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ μερικοὶ γηγενεῖς ἱστορικοὶ καταφέρονται ἀνοικτὰ κατὰ τῆς μαρτυρικῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς βλέπουμε ἔντιμους ἀλλογενεῖς ἱστορικοὺς ποὺ μὲ θαρρετὸ ψυχικὸ σθένος ὑπερασπίζονται τὴν ἀποκάλυψη τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας γιὰ τὸ τί συνέβη στους Χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς.

Ἕνας ἄλλος μηχανισμὸς ποὺ δρᾷ γιὰ τὴν ἱστορικὴ παραποίηση εἶναι ἡ ἀπειλὴ τῆς ἀποπομπῆς νέων μελῶν τοῦ Διδακτικοῦ καὶ Ἐρευνητικοῦ Προσωπικοῦ (ΔΕΠ) ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια τῆς χώρας ἂν δὲν ὑπακούσουν

στὰ κελεύσματα τῶν μηχανισμῶν παραποίησης τῆς ἱστορίας. Εἶναι ἀρκετὰ τὰ παραδείγματα ποὺ μὴ-μόνιμα μέλη ΔΕΠ βρίσκονται ἐκτὸς Α.Ε.Ι. ἂν δὲν γράφουν κατὰ παραγγελία ἱστορία μὲ τὴν κατηγορία ὅτι εἶναι «ἀκραῖοι» καὶ δὲν ἔχουν ἐπιστημονικὴ ἐπάρκεια. Ἐπίσης εἶναι ἐντυπωσιακὸ νὰ βλέπει πῶς λειτουργοῦν οἱ μηχανισμοὶ τῆς παραποίησης τῆς ἱστορίας μὲ τὴν προώθηση αὐτῶν ποὺ

Ἐπιγραφή στὸ ὑπέρθυρο τῆς κεντρικῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου τῆς Καραμανίας, μῆνιμα τῆς ἐκ βάθρων ἀνακατασκευῆς τοῦ 1804.

δέχονται νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰ ἀναφερόμενα συμφέροντα. Ἡ κατάληψη καίριων ἀκαδημαϊκῶν θέσεων ἀπὸ «ἀποδομιστὲς τῆς ἱστορίας» ἀποτελεῖ σοβαρότατο πρόβλημα γιὰ τὴν χώρα.

Ἡ παραπάνω σύντομη ἀνάλυση ὀδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι ἀποτελεῖ ζήτημα ἐξαιρετικῆς προτεραιότητας ἡ διάσωση τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας. Ἡ ἀνάγκη τῆς τεκμηριωμένης ἱστορικῆς ἐρευνας εἶναι ἐπιτακτικὴ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς κατάστασης αὐτῆς. Τὸ καθῆκον αὐτὸ πέφτει σὲ ὄλους τοὺς Ἑλληνας καὶ πρωτίτως σὲ ἐμᾶς τοὺς Κωνσταντινουπολίτες ποὺ ἡ ροὴ τῆς ἱστορίας μᾶς ἔφερε νὰ εἴμαστε ἀπὸ τοὺς πρώτους κληρονόμους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ ἐγρηγόρηση καὶ ἡ κινητοποίηση ὅλων μας εἶναι ζωτικὸ ζήτημα γιὰ ὅλο τὸ Γένος.

Ὁ κ. Ν. Οὐζούνογλου εἶναι Πρόεδρος τῆς Οἰκουμενικῆς Ὁμοσπονδίας Κωνσταντινουπολιτῶν.